

Tabor

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov. — TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič. — Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR iz the voice of the Confederation of the United Slovene Anti-communists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 219.314.

NAROČNINA: Argentina \$ 80.000.— Južna Amerika, Evropa in Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 15 dolarjev (zračno paketi). Leta'ska naročnina za vse države 20 dolarjev (US).

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806 — CP 1686 Hurlingham — Buenos Aires — Argentina. T. E. 665-6654.

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Junak-mučenec, general Leon Rupnik, je proti organiziranemu zločinu organiziral poštenost — Slovensko domobranstvo, za zgled svetu. V anonimatu je posebil genij slovenskega naroda, zato je stopil med velike in z gradivom moralnih, intelektualnih in značajnih kakovosti slovenskega ljudstva naredil najsvetlejši kos zgodovine slovenskega naroda. „Borba proti komunizmu! Za vsako ceno!“

Zato je septembra 1946 stopil v zbor mučencev, da je po vodilu, ki ga je v največji temi dal organizirani slovenski poštenosti, prižgal večno luč naše bodočnosti: Bog — Narod — Domovina!

Na sliki, katere je dokument tistega časa, se general Leon Rupnik v dobrem razpoloženju razgovarja s priložnostnimi obiskovalci. V njegovem spremstvu sta dr. Franc Maršič in domobranski stotnik inž. Rudolf Škof.

Ko „Tabor“ preberete, pošljite ga v domovino!

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Septiembre-Octubre 1991

September-Oktober 1991

NAŠA PRAVICA IN NAŠ PONOS

(Ob 45-letnici mučeništva generala Leona Rupnika)

Pred dvajsetimi leti smo ob 25-letnici mučeništva generala Leona Rupnika ugotovili, da je mali a velikemu svetu skoraj nepoznani slovenski narod za časa najtemnejšega obdobja svoje tisočletne zgodovine postavil svetel zgled, ki si ga mora neizbežno prisvojiti vse človeštvo, če še hoče živeti kot skupnost svobodnih ljudi.

Takrat — prav za časa trojne zasedbe slovenske domovine — so samozvani osvoboditelji sprožili krvavo komunistično revolucijo na tleh naše slovenske domovine pod krinko narodno-osvobodilne borbe, toda v svojem bistvu krščanski, svobodoljubni in po tradiciji demokratični slovenski narod je to zločinsko prevaro razkril in se zoperstavil krvavim komunističnim udarom na njegove gmotne in duhovne dobrine.

Sredi največje teme, ko so resnični slovenski rodoljubi krvaveli med pokoli lažnega „osvobodilnega upora“ in krutimi represalijami okupatorjev, je vstal videc, general Leon Rupnik in nad ruševinami, solzami in krvjo prižgal žarečo plamenico skrajne rešnice:

Slovenci! Združite se!

Za Boga — Narod — Domovino!

Za tem vabilom je združil vse do takrat ločene rodoljubne sile ter organiziral narodno vojsko junaških domobrancev, ki so sveto rodno grudo kaj kmalu očistili zločinskih tolp mednarodnega komunizma in pričeli prvo narodno revolucijo moderne dobe, s čemer so postavili zgodovinski zgled za vse človeštvo, ki hoče svobodo v miru in napredku. Samo tragična politična kratkovidnost vodnikov, ki so takrat nosili odgovornost za usodo velikega svobodnega sveta, je po koncu vojne in proti volji narodov, ki jo sestavljajo, postavila v Jugoslaviji na oblast zločinski komunistični režim in

izročila Titu v množični pokol tudi 12.000 hrabrih vojščakov slovenskega domobranstva.

Imel je možnost, rešiti si življenje, toda general Leon Rupnik je ostal do skrajnih posledic zvest veličastvu vesoljnega bogastva svojih idej in je sledil svojim junaškim domobrancem v mučeništvo. Ob zori 4. septembra 1946. leta je bil ubit general Leon Rupnik.

Danes, ob 45. obletnici njegovega mučeništva, ko so narodi vseh celin že spoznali in se z ogromnimi žrtvami uprli napačni miselnosti, je njegov spomin postal simbol ne samo rodovom njegove očetnjave, temveč tudi onim preko njenih meja. Zakaj zavestno, ali četudi jih izrecno ne izpovedujejo, iste osnovne vrednote, ki jih je proglasil in potrdil s svojim mučeništvom naš general Leon Rupnik, vodijo vse: od svobodnih duhov v sami Sovjetski zvezi pa do poslednjih neznanih branilcev dostojanstva človeškega sožitja na vseh koncih svobodnega sveta.

Zato nimamo samo pravice in celo dolžnosti, temveč smo tudi ponosni, ko v počastitev njegovega spomina ne nehamo klicati:

Svobodni sveta! Združite se!

Za Boga — Narod — Domovino!

Pavla Korošec

V SLOVENIJO

12. junija 1991 ob 3/4 na 2 smo odpotovali iz Buenos Airesa: Tinca, Franci Oblak, Ivan in jaz. Po lepi in mirni vožnji smo pristali v Londonu ob 8 uri zjutraj. Ob 6. uri popoldne smo se vkrcali v letalo Adria. Kako prijeten občutek, ko vstopiš prvič v slovensko letalo. Vse ti govore v tvojem jeziku. vsi napisi v slovenščini, celo hrana je bila domača. Občudovali smo pokrajino pod seboj, zlasti je bilo doživetje, ko smo prečkali Alpe in pristali na ljubljanskem letališču — na Brniku ob sončnem večeru.

Pričakali so nas s šopki rdečih nageljnov — sorodniki, Kranjski župan z ženo, Staniko M. in domobranski zastopnik Vinko U. Pot nas je vodila skozi smrekov gozd po avtocesti v Ljubljano — in bili smo doma.

Tako naslednje jutro sva šla z Ivanom v mesto, na sprehod po Ljubljani po 46. letih. Nehote se ozreš, ko slišiš na ulici slovensko govorico. — Kdo pa je? — Ko se ozreš, vidiš neznance in se zaveš, da vse govori slovensko — da si v Sloveniji. Ko sva vsa presrečna korakala po Miklošičevi proti frančiškanom se prismejeta nasproti Nevenka in Marica — to je bilo presenečenje — Buenos Aires se je približal Ljubljani — zdelo se je, da je eno. Nadalje sva pomohla pred Marijo Vnebovzeto, nato sva prečkala tro-

mostovje in že sva bila na Rotovžu. Tu sva srečala ogromnega ljubljanskega zmaja, ki se je sprehajal po Starem trgu s pladnjom v roki in nama je zelo prijazno ponudil košček sladkega sirovega zavitka —, veselo iznenadenje! Obiskala sva našo Marijo Pomagaj v stolnici, da se zahvaliva za njeno varstvo. Zavila sva na Vodnikov trg, med naše ljudi — morda bova kako prodajalko spoznala, tam iz naše vasi. Gledala sva po neznanih obrazih — 46 let je vmes — o pač, tam ob vozičku stoji in prijazno ponuja mimoidočim ljubljanskim gospem svoje blago — gospa Fanika. Veselo presenečenje je bilo srečanje. Ni mogla verjeti, da vidi prav: „Si zares ti, Ivan?“ Tako hitro je minil dan ob obujanju spominov na sprehodu po mestu. Vrnila sva se domov — pa je že prišel domobranec Vinko iskat Ivana, da gre na sestanek z domobranci. Vrnil se je pozno v noč.

Naslednji dan smo obiskali v Iškem Vintgarju postojanko Civilne obrambe, ki je bila tam v pripravnosti. Med njimi smo srečali sinove pokojnih junakov-mučencev Ivana Habič — padel na Velikem Osolniku in Lojzeta Svetek — povojna žrtev komunistov na Sv. Urhu.

Popoldne smo šli na žalno slovesnost k lipi sprave na Žale. Novo cerkev smo napolnili do zadnjega kotička. Sv. mašo je daroval g. nadškof Šušta ob asistenci mons. Zdešarja in Francija Cukjati. Po sveti maši smo se napotili proti lipi, ki je ob pokopališču. Nadškof je blagoslovil križ — na podstavku, kjer stoji napis: „Gospod odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo.“ V les izklesani trpeči Kristus v naravni velikosti s stegnjenimi rokami kvišku. Pod križem je bil venec cvetja. Pred lipo, ki je bila ovenčana s slovenskim trakom je bil venec v slovenskih barvah, ki ga je poslal domobranec Vinko Levstik iz Gorice v spomin padlim soborcem. Domobranec Vinko je ob zvokih „Zdravljice“ dvignil na drog čisto slovensko zastavo.

Prižgali smo svečke in položili cvetje. Naši mrtvi bratje so nam bili tako blizu ta trenutek.

Prvi govornik je bil Stanko Klep — nekdanji partizan in pobudnik te spravne slovesnosti. Posegel je v čas mučenj, državljanske vojne, obsodil krivice in vabil k spravi: „Brez odpuščanja, ki je najplemenitejša človekova odločitev — ni sprave.“ Nato je obrtniški pevski zbor iz Kranja lepo zapel „Večerni Ave“. Pesnik Dane Zajc je doživeto podal svojo pesnitev „Jalova setev“. Potem je govoril dr. Peter Urbanc iz Kanade. Med drugim je poudaril: „Dokler ne bodo zemski ostanki našega škofa dr. Gregorija Rožmana počivali v slovenski zemlji — sprava ne bo popolna, državljanska vojna še ne bo zaključena.“ Sledila je pesem: „Pogled v nedolžno oko“. Zadnji je govoril Ivan: „...vsem žejnim pravice dajmo pravico, da bodo pravični. Dajmo jim enakost, da bodo pokončni ljudje. Priznajmo jim resnico, ki jim je bila prepovedana pol stoletja! Iz iskrene besede bo klilo zaupanje, ki bo most k spoštovanju, miru in sožitju... Ta lipa naj bo slovenski urbar v poravnavo krivic, v zadostitev preganjanim in trpečim, v zahtevo v odprave privilegijev, v obsodbo zločinov in slavo vsem mrtvim za domovino! ... Bodimo zopet ljudje! Bodimo različni, toda bodimo si zopet — bratje Slovenci!“ Za njim je

pesnik Tone Kutner recitiral svojo pesem „Pričam o nas o naših dneh!“ Zbor je ubrano zapel „Slovenec sem“. Boris Juh je lepo recitiral pesem Janeza Menarta „Drevo slovenstva“. In končno smo vsi poprijeli z zborom „Lipa zelenela je...“ je zadonela močno in se nekam otožno zlila preko pokopališča.

Po proslavi je bilo pozdravov in spoznavanj in veselih srečanj po 46 letih. Saj mnogi so morali povedati kdo so, sicer jih ne bi spoznali. Oživelci so prelepi spomini tistih srečnih trenutkov naše mladosti — četudi v težkem vojnem času — bilo je lepo — in potem toliko gorja... Vsak je imel svojo zgodbu, skoraj vsaka je šla skozi zapore UDBE ali OZNE.

V župnišču so pripravili prigrizek — spet je bilo toliko lepih veselih srečanj. Pogovori so trajali dolgo v noč. Nato nas je vrtnar „Lipe sprave“ Vezjak, povabil v svojo gostilno „Pri lipi“ na zelje in klobase.

Nedelja — prva v Sloveniji. Vaščani so naju prejšnji večer na Žalah povabili, da prideva k sv. maši v domačo bizoviško cerkev. Zgodaj zjutraj smo se odpravili. Ustavili smo se najprej na vaškem pokopališču, Ivan je prižgal svečo na grob mame, ata in brata Nika, ki počiva nekje v Rogu in položil šopek nageljnov. Obiskala sva tudi grob mučenca Janeza Pavčiča in Francija Jakoš in že je zvonilo v Bizoviku in vabilo k maši. Pohiteli smo. Ob vznožju grička so naju pričakali vaščani z dvema šopkoma: „šopek domačega cvetja v prisrčen sprejem vaščanov...“ — Marsikatero oko se je orosilo. Šli smo navzgor proti cerkvi. Med sv. mašo sva brala berila. Jaka, ki že 75 let poje na koru je začel „Marija skoz življenje...“ Ivan je poprijel v cerkvi. Ivanov glas se je zлил z glasovi pevcev na koru kot nekoč, ko je tudi on prepeval na koru. Ljudem so se orosile oči, bilo je ganljivo. Po sv. maši je duhovnik povabil Ivana k oltarju, da po 46 letih prvič pozdravi vaščane. Pri srčno in ganljivo je govoril, da je seglo do srca...! „...Nisem prišel sam, z menoj so tu med nami naši mrtvi bratje in očetje, ki so padli tiste pomladi... Nisem prišel za maščevanje, — dovolj je bilo gorja... gradimo novo Slovenijo...!“ Po cerkvi se je čul zadržan jok.

Po maši sva obiskala Felixa in Mravljeta, oba sta bolna ležala doma in sta si zelo želela srečati z Ivanom, zlasti Mravlje, ki je čez dva dni potem umrl: „Ivan, tako želel te je videti,“ je potem povedala žena. Obiskala sva naše dobre ljudi po vasi in jim dajala poguma. Čas strahu pred komunisti je za nami. Te besede so naši dobri ljudje tako potrebovali in želeli!

Popoldne smo se odpravili na Ljubljanski grad — na Orlov vrh. Ni sledu o nekdanjem domobranskem pokopališču. Celo križ, ki je stal so ga zruvali in zlomili. Obiskali smo še rakovniško cerkev in okolico.

Naslednji dan sva obiskala župnika v Novih Fužinah g. Janeza Riharja — ljubitelja argentinskih Slovencev. Tam smo se našli tudi s Tinko U. iz Argentine. Vesel naju je bil g. Janez. Odpeljal naju je na ogled „pokopališča rdečih zvezd“. To so dolgi železni drogovi (6 metrov), kjer so na koncu pripete ogromne rdeče zvezde. Ti drogovi so stali na vseh vhodih v Ljubljano. V dnevu po volitvah so prišli in vse požgali in speljali na ta kraj in tam spe ne vem kakšno spanje...

Obiskali smo še gospo Faniko, katera je preživljala skupaj z Ivanovo mamo rajhenburške zapore ter nato Jožo D., ki je preživela Teharje, spominja se: „Ko ste domobranci ušli iz Teharij so me poklicali (pokazal je name Zajčev iz D. M. v Polju) in me vrgli v bunker. Tam so že viseli zvezani domobranci, brat Janez, France in Jaki J. med drugimi. Tudi njo so zvezali in topli. Opolnoči je prišel „črni vitez“ v črni angleški uniformi — partizan — in jo rešil. Mojšker Vinko je prišel v Teharje na belem konju in ukazoval partizanom, da so s konji hodili po domobrancih. Konji so se izogibali, da ne bi pohodili domobrancev...“ — Ustavili smo se še pri Ivaniki K., ki ji je trpljenje zarezalo globoke rane. Med jokom je pripovedovala „ko so partizani (med njimi domačini) prišli po očeta je „ta divji“ hotel ustreliti v Srce Jezusovo, ki je bilo v kotu na oltarčku. Oče je skočil k njemu in zavpil: „Kaj pa ti je ta naredil?“ In še in še... „Veš, nismo hoteli obesiti zastave z rdečo zvezdo, plačali smo kazen, nazadnje je bila kazen že v višini ene mesečne plače, a smo vztrajali, ko nas le niso mogli so nam zagrozili z zaporom...“

Še in še bi poslušali zgodbe iz tistih težkih časov, vse so bile polne gorja in trpljenja. Bila je že pozna noč, morala sva domov, ker domači so bili v skrbih za naju.

Na TV programu smo gledali okroglo mizo: „Zamolčana literatura“ — Rot Andrej, Martelanc Tone, Jože Snaj, Lev Detela, Franc Pibernik, dr. Helga Glušič, liter. zgod.

Naslednji dan dopoldne je prišla novinarka revije „Mladina“ s fotografom za intervju z Ivanom. Razgovarjali so se nad dve uri. Razgovor je bil objavljen v „Mladini“ z dvema slikama, ena v domobranski uniformi — domobranski častnik in druga — govornik pri Lipi sprave.

Popoldne smo šli v Podutik obiskati Brezarjevo brezno, kamor so zagrebli domobranske ranjence leta 1945. Zaradi zastrupljenja vode, so jih prekopali in pokopali v Toško čelo. Prižgala sem svečko za brata Filipa in molila k njemu. Tako blizu mi je bil tedaj...

Od tu smo šli preko Hruševa na Katarino in dalje na Polhov gradec. Utsavili smo se pri stari gotski cerkvi iz leta 1526. Iz Polhograjske doline smo se povzpeli preko hriba v horjulsko dolino preko vasi Zaklanec, Brezje, Dobrova proti Vrhovcem. Kako lepa je naša domovina!

Naslednji dan nas je obiskal Ivo Zajdela in naju povabil, da naju pelje na Sv. Urha. Z veseljem sva se odločila. Kako drugače je vse kot je bilo nekoč, ko je bila še domobranska postojanka v mežnariji, katera ne stoji več. Sezidali pa so na novo klet, podobno grajski ječi in jo kažejo, da so v njej domobranci mučili svoje žrtve... nič ni ostalo od nekdanje cerkovniške kleti. V tej novi kleti, ki so jo namerno tako pripravili, so komunisti mučili vse žrtve, ki so jih po vojni aretirali v okolici in nato pobili. Tudi dr. Petra Križaja in Lojzeta Svetek, so mučili v tej kleti, ob znanem krvavem teatru „Judske sodbe“ na Sv. Urhu leta 1945.

Ivan je razkazoval Ivotu Zajdeli od kje so partizani napadali tisto septembersko popoldne leta 1943 in kam so pokopali 36 padlih partizanov, 2 par-

tizanki in 2 muli. Cerkev je opustošena, ni oken, notranjost je prazna in je neke vrste muzej. Do 6. maja 1945 pa je bila v cerkvi vsak dan sv. maša. Bog daj, da bi se p. Vidu posrečilo dobiti kmalu nazaj cerkev, da bi spet služila v svoje namene.

Pod Sv. Urhom smo obiskali na Trnavi brata in sestro Joškota Jakoš — borca sedemnajstotice prve nacionalne ilegale, katerega so komunisti živega zažgali. Brat Stanko je pred kratkim ležal v bolnici poleg morilca svojega brata... Pripovedovali so, kaj vse so pretrpeli v letih potem, ko so se vrnili iz Teharij in kdo od domačih so bili najhujši.

Zvečer smo se zbrali pri dobrotnici gospe Fanihi. Nas je bila kar lepa družbica. Poleg domačih so prišli še g. Rihar, p. Vid, Zajdela, Franci C. Katica C., in Tine D. ter Tine V. Pozno v noč smo obujali spomine in delali načrte za v bodoče.

V soboto popoldne smo šli na vseslovenski Demosov tabor v št. Jošt na Notranjskem. Vsa vas št. Jošt je bila v čistih slovenskih zastavah. — Visoko na griču je plapolala na mlažu dolga zastava, da se je videla daleč naokoli. Zbralo se je veliko ljudi. Sredi griča so fantje v narodnih nošah stregli po starodavni slovanski navadi kruh s soljo in medico in slivovico, dekleta pa so pripenjale šopke s slovenskim trakom. Med zbiranjem so „Fantje z Barja“ zapeli „Žabe...“, zbor iz Žirov pa so zaigrali na pihala. Dekleta so pripravila simbolično vajo v narodnih nošah. Sledila je šaljiva točka, razdelitev nahrbtnikov. Nato so pevci iz Horjula zapeli nekaj narodnih. Prišel je dr. Peterle. Obkrožili so ga. Prišli so še ostali kot dr. Bučar, prof. Capuder, dr. Pučnik, Marinšek in se porazgubili med ljudmi na griču v prijetnem razgovoru.

Nastopila je še folklorna skupina iz št. Jošta. Prišla je tudi delegacija iz Češke.

Ob povratku domov smo se ustavili v Vrzdencu pri gasilskem domu, kjer so blagoslavljali novi avto prvič po 46 letih. Zatem se je razvila veselica. Igral je orkester Nika Zajca.

V nedeljo 23. 6. sva šla k sv. maši na Nove Fužine, kjer je maševal misijonar France Buh iz Madagaskarja. Popoldne smo šli s farani g. Riharja na romanje na Brezje in Bled. To je bilo doživetje! Vso pot smo molili in prepevali Mariji v čast in jo prosili za domovino.

Na prošnjo g. Riharja je Ivan povedal romarjem o našem romanju v Lujan in o Slovencih v Argentini in o domobrancih v Teharijah. Domov gredo smo se ustavili na Vrbi. G. Rihar nam je povedal malo naše zgodovine, potem smo zapeli „Veš, o, Marija“ in odhiteli domov z molitvijo rožnega venca.

25. 6. so v skupščini izglasovali, da je slovenska zastava brez zvezde — z grbom (ki je bil že leta 1942 grb Slovenske Zaveze). Ta dan so poslanci oklicali tudi samostojno Slovenijo. Ko se je Ivan vrnil s sestanka sva se vrnila v mesto pred skupščino. Neprijetno naju je presenetila zastava z rdečo zvezdo, ki je še visela pred skupščino. Zakaj? Saj so poslanci že izgla-

sovali zastavo brez zvezde! Odšla sva domov, da po televiziji slediva dogodkom.

Na TV so se odvijali važni zgodovinski momenti. Naj omenim samo nekaj važnih debat.

Kučan: „Slovenija s ponosom in zgodovinsko upravičenostjo stopi v mednarodno skupnost kot demokratska država...“

Peterle: „...Pot pelje samo naprej...“

Bušar: „...Slovenija kot majhna država ne more živeti, ne da bi bila odprta v svet, brez demokracije, brez dinamične zmenjave z okoljem...“

Štiri minute pred osmo uro zvečer je pred hrvaškim Saborom dr. Žarko Domljan razglasil samostojno in suvereno Republiko Hrvatsko.

Slovenski parlament je dan prej kot je bilo določeno, kot zadnji rok po plebiscitu, zvečer z veliko večino sprejel in razglasil temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije in ustavni zakon po urensčitvi te listine. Razglasili so, tudi amandna k slovenski ustavi, ki določa novo slovensko zastavo in grb. Slovenija je tako postala samostojna država.

Beograd: „...zvezni zbor skupščine SFRJ ni priznal niti notranje niti mednarodne legitimnosti odločitve skupščine Republike Slovenije o enostranski odcepitvi od Jugoslavije. Razglasil je, da odgovornost za vse posledice te odcepitve zadene skupščino Republike Slovenije. Takšen sklep je po večurni razpravi s 103 glasovi za, 5 proti in 12 vzdržanih sprejel zvezni zbor, ko je razpravljaj o sporočilu slovenske skupščine namen razdružitve z Jugoslavijo.

Rojstvo nove države Republike Slovenije. Peterle je dejal: „Lastna država ni absolutna vrednota; je pa za nas nujen okvir za normalno ustvarjanje v družbi evropskih narodov. Nikamor se ne bomo presešili in nikomur prodali duše! Prebivali bomo naprej na tem izrednem kosu Evrope. Zvesti svoji resnici, vrednotam in izkušnjam, ki jih zaznamuje naša lega recimo poenostavljeno — med vzhodom in zahodom. Ne silimo v Evropo, ampak smo zato, da se z manjkajočimi prvinami Evropa vrne k nam, ki smo po geografiji, zgodovini in kulturi, evropski pojem.“

In Bušar: „...Skupščina je sprejela ustavni akt o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. S tem je izpolnila mandat, ki ji je bil naložen s plebiscitom. Ustvarila je samostojno in neodvisno državo Rep. Slovenijo. Gre za enega najpomembnejših dogodkov v naši zgodovini,“ je dejal v zaključni besedi ob razglasitvi slovenske samostojnosti in neodvisnosti.

26. 6. — Slovenija vse najboljša! Osrednja slavnost je bila napovedana za 20,30 pred slovensko skupščino. Sicer so pa praznovali po vsej Sloveniji — posajali lipe. Na vseh mejnih prehodih so postavljali table Republika Slovenija in odstranjevali jug. zastave in nameščali slovenske zastave z grbom. Jugoslovanski vojaki so na nekaterih prehodih to početje nasprotovali kot npr. na Goriškem.

Dopolodne so krožila vojaška leta nad Ljubljano.

Ob 5. uri popoldne je ljubljanski župan slovesno sprejel na magistratu vse delegate za SSSK. Najprej so dekleta in fantje zaplesali v narodnih no-

šah narodne plesne. Dr. Strgar je nato pozdravil navzoče in nas povabil v zgornje prostore na prigrizek.

Nato smo šli v stolnico, kjer je nadškof šuštar daroval slovesno sv. mašo za domovino. V nagovoru je dejal: „Bog nas je priznal...“ Po sv. maši so pevci še dolgo prepevali pred stolnico: Zdravljico, Lipa zelenela je, Slovenec sem in še in še... Tam smo se srečali z dr. Drobničem.

Sledi.

IZ DOMOVINE

Iz „Mladine“:

PODPOROČNIK VINKO LEVSTIK

Je na seznamu

Vojskoval se je na strani partizanov in proti njim, Prejšnja oblast ga ni obsodila. Sedanja mu je poslala pismo, v katerem ga prijazno opozarja, da proti njemu teče postopek zaradi suma kaznivih dejanj vojnega hudodelstva. V Italiji ugleden hotelir, odlikovan z redom Viteza turizma, upa na skorajšen začetek sojenja, za katero je prepričan, da bo spoznan kot nedolžen. Razmišlja o povratku v Slovenijo, da bi sodeloval pri promociji turizma in razvoju bančništva.

Kdaj ste zapustili Slovenijo?

Slovenijo sem zapustil 5. maja 1945, ko so se vse domobranske enote umikale čez Ljubelj na Koroško. Od tod smo odšli v Avstrijo ter 29. maja z drugim polkom slovenskega domobranstva vrnil prek Pliberka in Dravograda v Slovenj Gradec, kjer smo ostali dve noči. Nato pa naprej na Mislinjo, pa proti Celju. Pet nas je pobegnilo, vendar so nas že čez pet dni ponovno ujeli. Eden, ki je bil z menoj, je takoj pobegnil. Za drugega so se pa ustrašili, da jim ne bo še ta ušel. Dali so mu lopato in mu pokazali, kje naj si skoplje jamo. Nato so ga ustrelili. Tudi sam sem si nekaj časa kopal jamo, vendar sem uspel pobegniti. Oborožen sem se skrival po slovenskih gozdovih. Pogledati sem šel v Kočevski Rog, kjer so pobijali slovensko domobranstvo in 19. julija sem prvič prepeljal skupino revežev, ki so pobegnili s streljanja, čez mejo. Bilo jih je 12. 12. oktobra 1945 sem se iz Italije vrnil po drugo skupino, za katero mi je sporočil bivši škof Lenič. Kasneje sem bil v Gorici in Benetkah emigracijski oficir v taboriščih za emigracijo in se na koncu zaposlil v turizmu in postal hotelir.

Danes ste torej italijanski državljani?

Da, obenem pa mi je uspelo ohraniti tudi slovensko. Ko sem zaprosil za italijansko državljanstvo, je bilo to pogojeno s tem, da se izpišem iz jugo-

slovanskega. Beograd pa mi tedaj ni hotel dati izpisa. Tako sem italijansko državljanstvo dobil na temelju priznanja statusa političnega begunca. Politični begunec pač ne more imeti stikov z uradno državno oblastjo, zato je bilo predvideno, da ni potrebno prositi za izpis državljanstva. Medtem sem zaprosil za jugoslovanski potni list, če mi že niso hoteli dati izpisa. Šele po dveh letih sem iz Beograda dobil odgovor v srbohrvaščini, da mi potnega lista ne dajo, saj bi z njim ogrožal varnost Juoslaviije.

Kdaj ste prvič izvedeli, da ste na seznamu vojnih zločincev?

Uradno letos prvič. Govorilo pa se je o tem spisku že dolga leta. Dokaz je tudi sodni postopek proti meni in skupini leta 1982, ki je trajal do 1984.

So vas takrat o začetku postopka obvestili?

Ja. S pismom, kjer so mi sporočili, da so mi po uradni liniji imenovali odvetnika, s katerim sem bil v stiku ves čas preiskovalnega postopka.

Česa ste bili obtoženi?

Zločinov, ki naj bi jih napravil. Nič določenega. Ne kje ne kdaj. Mislim, da so se precej opirali na Vidičevo knjigo „Po sledovih črne roke“. Danes Vidic sam priznava, da vse, kar je zapisal, le ni res in da bi jaz po njegovem mnenju lahko obiskal Slovenijo. To je Vidic javno izjavil. Rekel je tudi, „krivimo Levstika, tiste, ki so res zločinci, pa pustimo na miru“.

Proti vam je vložena obtožnica zaradi kaznivenga dejanja nad vojnimi ujetniki in civilnim prebivalstvom. Se čutite krivega?

Za nobeno smrt civilne osebe nisem kriv, tako da bi to storil direktno. Ustrelil nisem nobenega vojnega ujetnika. To govorim z vso odločnostjo. Vse drugo je laž, ki je bila proizvedena na UDBI in na Zvezi borcev v informacijah, ki niso bile nikoli preverjene. Tudi priče, ki so nastopile na sodni preiskavi leta 1984 so govorile netočnosti. Pa še to pod vplivom notranje uprave in komunističnega sodišča. Eno osebo so enostavno napili in prisilili, da priča proti meni. Danes je ta človek pripravljen iti k sodniku in mu povedati, da so ga prisilili, da je govoril proti meni.

Kako potem pojasnujete dejstvo, da tudi nova oblast proti vam vodi postopek zaradi teh dejanj?

To vprašanje bi morali nasloviti državnemu tožilcu, ki je za to pristojen. Jaz sem dobil sporočilo kot eden izmed šestih ali sedmih, ki so ga tudi dobili. Čudi in preseneča me, da me komunistični režim, ki je začel sodni postopek proti meni in skupini, ni obsodil, nova demokratična slovenska vlada, po sicer še veljavnem komunističnem jugoslovanskem zakonu, pa naj bi me obsodila. Ali bomo mi žrtvovani, da bi novi državni tožilec lahko rekel, mi smo dosledni, in začel postopek tudi proti komunistom, ki so med in po vojni opravljali zločine? Ne vem. Ta cena se mi zdi previsoka. Menim, da je velika razlika med mano in Mačkom, Ribičičem in njihovo družino.

Toda žrtve so bile, to ni sporno, ne? Kdo je kriv zanje?

Ne trdim, da žrtve, ki so bile napravljene, niso bile v resnici napravljene, ampak ne od mene. Jaz na primer vem, kdo je povzročil smrt civilnih žrtev, za katere obtožujejo mene. Vendar mi čast ne dovoljuje, da bi z roko pokazal na njiju. To naj ugotovijo sodišča in priče.

POROČNIK IVAN KOROŠEC

Ni na seznamu

Rojen leta 1924, v Bizoviku pri Ljubljani. Leta 1942 se je pridružil nacionalni ilegali ter septembra l. 1943 domobrancem. Proslavil se je kot poveljnik domobranske postojanke na Sv. Urhu. Preživel je Teharje, pobegnil v Avstrijo ter kasneje emigriral v Argentino. Letos je prvič po 46 letih izvedel, da ni na listi vojnih zločincev in da se lahko vrne v Slovenijo.

Zakaj ste zapustili Slovenijo?

Bil sem protikomunist. Ko je okupator zasedel našo deželo, sem v Ljubljani študiral. Za praznik Ujedinjenja smo v razredu z desetminutnim molkom pokazali odpor proti fašizmu. Naslednji dan so šolo zaprli, jaz pa sem še isti dan kupil revolver, z namenom, da grem v hribe. Doma so me iskali fašisti, partizani so mi grozili in zaprli najboljšega prijatelja. Šele ko so partizanom pripeli rdečo zvezdo in jim zapovedali, da moramo ibiti sovražniki, tedaj smo, doslej prijatelji, obrnili puške namesto na okupatorja, eni na druge. To je bilo žalostno. Sovraštva in maščevalnosti pa se ni dalo ustaviti.

Proti komu ste se torej borili?

Mi nismo bili proti komunistom — ljudem, vendar proti tistim, ki so povzročili ta zločin, to razklanost. In proti vladi, ki je s tem namenom vladala.

Torej ne obžalujete tega, kar ste storili?

Pripravljen sem priznati vso resnico. Nihče pa mi ne more dokazati nobenega zločina. Bil sem v raznih borbah, to pa ni zločin. Že pred leti sem želel na Sv. Urhu pojasniti vso resnico, pa mi niso dovolili. Govorijo, da je na Sv. Urhu grob pri grobu, pet kilometrov. Čigavih grobov? Zakaj ne govorimo pošteno? Na Sv. Urhu so pokopani v borbi padli partizani. 36 vsega, potem pa so pripravljali še umetna morišča z doma zajetimi.

Govori se o spisku sedmih ljudi, ki naj bi jim sodili za vojne zločine?

To, da je spisek s samo ene strani, me zelo preseneča. Ko pa vemo, da so grobovi tudi z druge strani. Pol stoletja je bila ena smrt opravičena, druge pa ne. Ali niso vse smrti enake? Torej, kadar opravičujemo eno, opravičimo še drugo. Oziroma, kadar obsojamo zločine, obsodimo vse zločine. In jaz sem pripravljen, kadarkoli bi me kdo poklical, da, tukaj sem, takole je bilo. Vendar bodimo iskreni, pošteni, saj vemo, da revolucija in vojna ne prinašata dobrot, da človek postaja zver. In misli vedno dovzet. Vendar ne moremo prek dejstva: KP je začela z umori nedolžnih in zavednih. KP je zapovedala in začela bratomorno vojno. Vsem masprotnikom je vtisnila pečat izdajalca. Ali je mogoče, da bi en narod imel prek petdeset tisoč izdajalcev? Če bi bilo to mogoče, verjemite mi, da bi me bilo sram, da sem Slovenec, če bi bil sin takega naroda.

Na začetku jih je bilo 2500.

Pa zakaj se je krčilo? Jaz bi pustil tistih 2500. Ali je z leti kazen po-

jenjavala sama? Če mi poveste teh 2500 naših zločincev, jim bomo sami sodili, če je treba.

Zdaj ste prvič v Sloveniji. Niste nikoli nameravali priti prej?

Nisem nameraval, kajti mi bilo varno. Do sedaj je govorila samo oblast in njeni — kako bi dejal — zvesti, namenoma, ali samo začasno. Nas niso pustili govoriti.

Ste imeli do sedaj kakšne stike s slovensko oblastjo?

Vaša oblast nas je ves čas ignorirala. Za vašo oblast mi nismo bili Slovenci, nismo bili ljudje. Bili smo izdajalci, kljub temu, da že naš tretji rod že vedno govori slovensko.

Imate še vedno slovensko državljanstvo?

Danes sem izvedel, da ga imam še vedno, ravno tako moja otroka.

Kdaj ste izvedeli, da se lahko vrnete?

V Argentini živeče Slovence je obiskal gospod Dular in nam pojasnil, da nismo več politična emigracija in da moramo pristati na pogajanja za spravo brez pogojev. Tega nismo razumeli. Kako — da nismo več politična emigracija? Ja, kaj pa smo, avanturisti? Jaz nisem šel gledat Amerike zaradi Amerike. Tudi zaradi kruha ne, sicer ga je bilo malo, vendar je bil sladak. Dober je bil slovenski kruh, čeprav večkrat star. Manjkalo ga je. Nismo šli iskat Amerike. Iskat smo šli svobodo. Ne tako kot pravijo, a si se bal ljudske oblasti. Kaj pa je ljudska oblast? Tistih nekaj deset kričačev, ki so jih najeli, to je bila ljudska oblast. Ta čas je minil, hvala bogu. Vendar se ne morem strinjati, ko pravijo, ja, zdaj je Slovenija domovina vseh Slovencev. Jaz nisem prišel domov prosit miloščine kot berač. Domov sem prišel pokončno. Na vse, kar sem bil, sem ponosen.

SVETA SI ZEMLJA, Z BOLEČINO OROŠENA

Sobota, 15. junij, prvi „dan krivde, odpuščanja in sprave“ v Sloveniji

(Družina)

Ob Lipi sprave na ljubljanskih Žalah je s svetostjo molitve potrjeno novo znamenje: Križani. Stane Jarm ga je izdelal iz velikega hloda; svojemu Kristusu, z rokami razpetimi v nebo, je z vso močjo svoje ustvarjalne domišljije vtisnil trpljenjskost. V sobotni spravi dan so govorniki, pesniki, recitatorji, pevci ponovno vgradili slovensko zgodbo o krivdi, trpljenju, nasilju, pobegih, ubojih, a prav tako misli o odpuščanju ter spravi kot sklepnem dejanju narodne drame.

V cerkvi na Žalah je vodil bogoslužje z nagovorom nadškof Alojzij Šuštar. Med somaševalci je bil tudi msgr. Janez Zdešar, izseljenski duhovnik v Nemčiji in pisec knjižice Spomini na težke dni. Ob lipi sprave je nadškof

blagoslovil znamenje križanega Kristusa. Med križe, ciprese, velikansko in tiho grobišče je trobenta zadonela Tišino, kranjski Obrtniški zbor dr. Janeza Bleiweisa je prinašal pesemsko sporočilo: himno Žive naj vsi narodi, Večerni Ave, Donna nobis pacem, Slovenec sem, Lipa zelenela je. Pesnik Dane Zajc je ponovno izpovedal svojo bolečino iz tistih dni s pesmijo Jalova setev. „Povedal jo bom z mislijo na brata, ki je padel v zadnji vojni, in prav tako z mislijo na vse, ki so padali v vojni in po njej!“ Da bi se nasilje več nikoli ne vrnilo, je govorila tudi Kuntnerjeva pesem. Menartovo Slovensko pomlad je recitiral Boris Juh. Govorniki so bili štirje: nadškof Šuštar v cerkvi, ob lipi sprave pa Stane Klep iz Kranja, Peter Urbanc iz Kanade ter Ivan Korošec iz Argentine. Urbanc in Korošec sta prvič po vojni obiskala Slovenijo.

Težko je priznati krivdo, a ni ga, ki bi bil brez nje. Še težje je odpustiti. Človeško je: obračunati, se maščevati, zahtevati pravično kazen. Božje je: odpustiti! „Vsi živimo od tega, da nam Bog vedno znova odpušča,“ je dejal nadškof. „Ni mogoče izbrisati vsega hudega, vsega pozabiti. Zato pa moramo imeti veliko potrpljenja drug z drugim in s samim seboj. Potrpljenje moramo imeti z drugimi, ki pravijo, da ne morejo, da nečejo, ne bodo odpustili.“ Kristjan odpušča, kar je znamenje plemenitosti; ta vodi v spravo. „Saj nas še spremlja spomin na preteklost. Marsikatera bolečina od prej ostane v srcu, ker je morda tako huda, da človek čustveno sploh ne more doživeti resnične sprave. Sprava ostaja v osebni, svobodni odločitvi. Z odpuščanjem presegamo preteklost, ko hočemo vse to razčistiti in urediti, tako da bi iz hude preteklosti našli moči za drugačno sedanjost, predvsem pa za drugačno prihodnost.“ Prvi dan „krivde, odpuščanja in sprave“ se ujema z dnevi, ko „doživljamo v naši slovenski zgodovini tako velike in usodne odločitve“, ta dan je znamenje nove življenjske moči — to je sad sprave. „V upanju in prošnji, da se ne bi nikdar več ponovilo, kar smo doživeli v tako hudih časih vojne in po njej, da bi v medsebojnem razumevanju, spoštovanju in prijateljstvu nastopili pot v boljšo prihodnost,“ je sklenil svoje misli nadškof Šuštar.

Klep je ponovno posegal v čas mučenj, državljske vojne, obsodil krivice, vabil k odpuščanju in spravi, k priznanju deklaracije o spravi. „Najplemenitejša človekova odločitev je odpuščanje; brez nje ni sprave, ki je že postala vzvišeno etično načelo kulturnega sveta,“ je dejal Klep.

„Verjeli smo v diaspori, da bo v Sloveniji spet zaživela svoboda, verjeli in upali smo, da bo prišel tudi dan naše vrnitve, zame je to dan, ki ga je naredil Gospod, še predvsem zato, ker sem se tukaj srečal tudi z argentin-skimi rojaki.“ Prve besede, ki jih je na slovenskih tleh — po 46 letih tujine — izgovoril ob lipi sprave Peter Urbanc iz Toronta. Rožman je bil zanj knezoškof, veliki Slovenec, v najtežjih časih pa je opravil ogromno narodno delo. „Brez njegovega povratka na slovensko božjo njivo še ne bo zaključena državljanska vojna, brez njegovega povratka bo sprava pomanjkljiva.“ Kar leži pobitih v slovenskih grobiščih iz vojnega in povojnega časa, „vsi so bili predhodniki današnje slovenske svobode“.

Z lep, sočno našo besedo je slovensko Argentino ter njeno čutenje ob

lipi sprave zastopal Ivan Korošec. Zgovorna, ganljiva, z dihom svežih gorskih juter je bila Koroščeva beseda, kakor je ne znamo ceniti v domovini sami... „Prihajam iz konca sveta, kjer se med grmenjem lomijo ledeniki Andskih gora, kjer so reke široke kot morja in gredo razdalje v neskončnost. Pa vendar v tistih razdaljah slovensko srce ne najde prostora za slovenski topli dom domačnosti, kakor je bil nekoč med griči, pod gozdom, tam doli za našo vasjo. Pol stoletja sem te nosil v srcu po tujih cestah, pol stoletja sem hrepenel po tebi na tujem, Slovenija moja! Hvala ti, križani, za ta veliki dan...“ K spravi — to je edina pot odrešenja. „Kdor je resnično trpel za domovino, kdor je resnično umiral za domovino na katerikoli strani, temu ta žrtev ne bo nemogoča.“ Ta narod mora najti svojo dušo, da bo znal dajati svobodo vsem. Edinost vseh je potrebna še predvsem zato, ker je pred vrati zgodovinski dogodek samostojne Slovenije. „Edini v spoštovanju razlik in drugačnosti, v medsebojni pomoči in graditvi naše lepe, drage Slovenije. Nikdar več ne bo nihče nikomur grozil, nikdar več Slovenca ne bo strah Slovenca, nikdar več samozvanih sodnikov, nikdar več strela na vratih. Proč z grožnjami, z očitki, z nezaupanjem in s strahom. Bodimo zopet ljudje, bodimo različni, toda bodimo si zopet bratje Slovenci!“

jz

In lipa je križ postala

(Mladina)

In, bogami, za transsubstanciacijo nista bili potrebni več kot dve leti. Da se je skupina ljudi, ki je pred dvema letoma na Žalah zasadila lipo sprave, odločila, ker je bila lipa tolikokrat uničena, postaviti „večje, pomembnejše znamenje: križ in Kristusa na križu“, je v soboto dejal gospod šuštar na evharistični maši pred blagoslovom same zadeve. Nakar je nadrenjano številco starejših vernikov mimo prodajalk cvetic, sveč in izza stojnice s časopisi prežočega Žajdele poromalo v tisti del pokopališča, kjer padli italijanski, avstrijski in zdaj še slovenski vojaki svariijo bodoče rodove. Čakala sta jih venec, ki ga je spominu slovenskih domobrancev prispeval g. Levstik iz Gorice, in Obrtniški pevski zbor iz Kranja. Poučno pa je bilo poslušati tri nagovore, ki so si sledili v počasnem tempu, kot je za take prireditve v navadi. V pravem duhu in iz glave je govoril šele zadnji g. Korošec iz Argentine, bivši komandant z Urha, ki je v Borštnerjevem slogu zagrabil poslušalce. Vendar ga ne mislim obnavljati, ker se med bralci povsem po nepotrebnem ne verjame v dokumentarno neoporečnost zapiskov Kler kluba, ki pričajo o verski zamaknjenosti slovenskih voditeljev.

Druga dva govora sta bila g. Urbanc iz Amerike in g. Klep in dala sta slutiti, da bo kongres še zabaven. Prvi se je, nepoučen o strateških razmislekih tukajšnjih krogov, v prav nič pravem razpoloženju srdil nad pozabljanjem starih grehov in zahteval maščevanje. Drugi pa je v drugače anemi-

čnem sestavku povedal, za kaj zares gre: 1. za spravo med domobranci in partizani, s tem da slednjih ni več, ker so pač ali padli, ali se spreobrili ali postali komunisti, s katerimi sprave ne more biti; 2. za odpravo nevzdržnega moralnega stanja v narodu ki te sprave doslej ni omogočalo. Kot je malo prej v pridigi razložil g. Šuštar, „odpuščanje presega človekove zmožnosti, zato mora prositi Boga na pomoč“. In to bo morala razumeti tudi mlada slovenska oblast, kot se je kritično obregnil g. Klep, prejkone misleč na tiste v njej, ki so mlajši tudi po letih. Sledi nam torej, kot že povedano, prekvašenje družbe, ali natančneje: očiščenje družbe od znotraj, kot kvas v testu. G. Peterle je pristopil šele, ko je bilo vsega konec.

Ivo Štandeker

V. Z.

Milku Pustu v spomin

Zopet je smrt posegla v naše že zelo razredčene vrste in tokrat iztrgala izmed nas soborca in prijatelja Milka, kateri je umrl 25. junija 1991.

Njegova življenjska pot je v mnogočem podobna poti, ki jo je prehodila večina izmed nas. Ko je čas dozorel, se je Milko odločil in ni okleval. Kot Ljubljčan bi to lahko napravil, pa se ni zatekel v oprezno nevtralnost in gledal na svojo osebno korist. Kot domobranec se je ob koncu vojne umaknil na Koroško. Po srečnem naključju se je s skupino svojih prijateljev izognil vračanju. Begunska leta je preživel v taboriščih v Vetrinju, Lienzu in Spittalu. Od tam je leta 1951. emigriral v Ameriko in se naselil v Clevelandu. Istega leta se je tudi poročil z gdč. Dragico

Bajec in si ustvaril lep dom in družino.

Kot dolgoletni tajnik društva Tabor v Clevelandu je bil duša naše organizacije. Bil je izreden organizator in nadvse iznajdljiv. Kot primer njegove iznajdljivosti naj navedem, da je že avgusta 1945 iz taborišča v Lienzu odnesel v Trst cel nahrbtnik pisem, tam dobil zvezo z Ljubljano in v 14 dneh

prinesel odgovore nazaj. Pri svojem delu je bil zelo vesten in vztrajen. V svojih odnosih do ljudi se je vedno držal pravila, da smo vsi najprej ljudje, vse ostalo je manj važno. Njegova umirjena narava je mnogokrat izgladila vsa nasprotovanja in nesoglasja.

Kot zaveden Taborjan je bil prepričan, da moramo kot žive priče tistih časov ostati pričevalci tistih ljudi in njihovih vrednot v obrambo katerih so oni izgubili življenje. Zato je tudi poudarjal potrebo, da nadaljujmo z zbiranjem dokumentacije genocida med državljansko vojno in po njej. Kot glavni organizator letošnje veličastne spominske proslave na Orlovem vrhu, ki jo je s svojo prisotnostjo povzdignil naš prijatelj grof Nikolaj Tolstoj, se je izredno veselil, da mu bo lahko osebno stisnil roko in se mu zahvalil za njegovo vztrajno prizadevanje, da bi zmagala resnica. Prav na spominski dan, ko je Tolstoj govoril tisočgavi množici, je Milko moral v bolnico, iz katere se ni več vrnil. Umrl je nepričakovano in veliko prezgodaj. Za njim je zazijala praznina. Mi je ne moremo napolniti z ničesar drugim kot z molitvijo k večnemu Uravnavalcu slovenske usode, da bi On med svojimi poveljanci tudi Milku podelil pravično plačilo.

Taborjani smo se skupno poslovili od njega z molitvijo rožnega venca v pogrebem zavodu. V slovo smo mu poklonili venec rož s slovensko trobojnico. Pogreb je bil v petek 28. junija s sveto mašo v cerkvi Marije Vnebovzete. Na pokopališču Vernih duš se je v imenu Tabora poslovil Ivan Palčič.

Naše globoko sožalje soprogi Dragici, sinu, hčeram in njihovim družinam ter ostalemu sorodstvu. Milko počivaj v miru, mi pa Te bomo ohranili v lepem spominu.

Dragi Milko

Prinašam Ti zadnje pozdrave Tvojih soborcev zbranih v društvu Tabor.

Težko je najti prave besede, ki bi Ti dale tisto čast, katero si Ti s svojim neumornim delom zaslužil, ko si se žrtvoval in nam vsem pomagal, da je naš TABOR v Clevelandu tako lepo napredoval, ko smo se borili in se še borimo za svobodo naše domovine Slovenije.

Bog Ti je dal dočakati, da si doživel in videl spremembe, ki se danes dogajajo doma.

Dragi soborec Milko, naša domovina je danes na poti svobode, naše domobranske ideje, danes zmagujejo, naša skupna borba ni bila zaman.

Danes, ko se poslavljamo od Tebe in polagamo Tvoje izmučeno telo v naročje svobodne ameriške zemlje, vem, da se je Tvoj duh pridružil onim, ki so prd tolikimi leti darovali svoja življenja za svobodo naših idej.

Dragi prijatelj Milko, dokončal si to zemeljsko pot, naj Ti bo lahka ameriška gruda.

Ivan Palčič

ANGLEŠKA IZDAJA ŠT. 2

(Nadaljevanje.)

Cleveland, 9. april 1991.

„Zato pristajam na predhodni sestanek z Vami, pod pogojem, da bom v možnem razgovoru za TV oddajo lahko izpovedal vso resnico v kratki, jedrnat in uglajeni obliki in da tak razgovor ne bo navrh podvržen nikaki cenzuri ali črtanju.“

Iz mojega pisma Tebi z datumom 20. aprila 1990.

Francé — Laurencu

Zares sem pozen s svojim odgovorom na Tvoje pismo z dne 21. jan. t. l.

Veliko sem premišljeval o njem, pa sem nazadnje ostal v precepu. Ali nisi pogruntal smisla mojega pisma nalašč ali nehoté? Če nalašč, potem nisi vreden odgovora. Vendar pa imam tukaj Tvoj film, četudi s pomembnimi pomanjkljivostmi in napakami, pa vendar močno in prepričljivo razkritje in obtožba angleške podlosti na Koroškem. Vprašujem se tudi, če nisem bil napačno informiran o namenu filma od vsega začetka.

Iz tega nastane za mene obveza, da pobrem Tvojo rokavico o „posiljeno pristranskem“ mojem pismu. Toda sedaj me boš moral poslušati, od nosno brati do konca z opozorilom, da nobene opazke v tem pismu, pa naj bo še tako boleča, ne smeš vzeti kot osebni napad. Sedaj Te smatram kot nezavedno in nenamerno žrtev stare angleške zamere proti Slovenskim Domobrancem (kot delom protititovskih sil), ne pa kot njenega trdovratnega rejca s slonovo kožo.

Angleška zamera

Ta zamera je nastala po mojem mnenju, z Jamesom Klugmanom, oficirjem angleškega Intelligence Servisa med vojno v Kairu. Z največjo spretnostjo komunističnega prevaranta — pred kratkim so pokazali nanj kot tega člana Kim Philbyjeve skupine (opomba pod črto: Kim Philby je bil med in po vojni načelnik angleške protišpijanske službe, obenem pa sovjetski špijon) — je krmil Intelligence Service z napačnimi informacijami o položaju v Jugoslaviji in je pomagal prepričati W. Churchilla, da je Tito najboljšo orodje za angleške namene v Jugoslaviji. (Po vojni se je Tito javno bahal, da je znal celo Churchill potegniti za nos). Na tej osnovi so zmetali vse protikomunistične sile v Jugoslaviji, iz katerekoli pokrajine, pa naj bi si bile med seboj še tako nasprotne, v en sam koš, napisali nanj znamko Proti-Tito, kar naj bi pomenilo Za-Nemce in s tem Proti-Angležem. Ta domneva je postala navrh splošna osnova za angleški odnos do domobrancev. Porabili

so jo že v Vetrinju in od takrat naprej se ni izpremenila. Bila je okvir za preganjanje slovenskih borcev kot vojnih zločincev na najmanjši Titov namig. Očita je bila na Aldingtonu/Tolstoj procesu in pojavila se je tudi v Tvojem filmu. Kdo neki bo sploh zapazil Tvojo lahno variacijo na isto staro muziko.

Proti-titovski vojaki

V skladu s tem Ti domobrancev v filmu sploh ne omenjaš. Za Tebe ostajajo protititovski vojaki iz sovraštva ne pa iz obrambe proti komunističnemu sovraštvu, kar je posebna vrsta kaljenja vode. Resnica je tukaj zelo prikrajšana. Jaz sam sem postal protititovski vojak po naključju, ne pa po namenu. Titovo ime se je v Sloveniji pojavilo zelo pozno, ko je bilo mesarsko klanje nad Slovenci od strani slovenskih revolucionarjev/osvoboditeljev že v polnem teku. Saj so ti imeli že dovolj lastnih, avtantičnih apokaliptičnih jezdecev (Kardelj, Kidrič, Koebek, Dermastja — in drugi) in njihovih uslužnih klavcev (Krvavi Ahac, Čort, Puklasti Miha, Z. Kidrič, V. Kraigher, E. Brajnik, S. Grajzer, Daki in drugi), ki so z užitkom gazili po slovenski krvi. Ni bilo potrebe iskati pomoči na tujem. Tito sam med vojsko nikoli ni stopil na slovenska tla. K njemu so se zatekli šele, ko je krvava zvezda slovenskih Velikih bratov začela pojemavati zaradi slovenskega odpora, in pa da bi ohranili Slovenijo v objemu komunistične Jugoslavije, kar je služilo istemu namenu.

Vsa resnica

Le zakaj bi se žudil, da jaz avtomatično postavljam, da film ne pove VSE resnice, če moj intervju ni priključen. VSA resnica je tukaj problem. Ko sem navrh gledal film, sem videl, da sem imel prav. Največji del te celovite resnice pa je, da so domobranci

— sprejeli sodelovanje od Nemcev samo zato, da zaključijo krvavo državljansko vojno v Sloveniji,

— da nikoli niso sodelovali z Nemci za doseg njihovega dominiranja na svetu,

— da so bili angleški simpatizerji,

— da je njihovo zunanje vedenje bilo potrebno za začasno odganjanje skomin neusmiljenega sovražnega velikana v majhni, zaprti deželici, velikana, do katerega so skozi obupno dolgo dobo ogromne Zavezniške sile le predolgo kazale prevelik respekt na svetovnih frontah.

Zakaj cenzura

Zaman sem iskal kakšen razumljiv razlog za svojo izključitev. Zakaj je ge. Lenčkovi bilo dovoljeno, da je dobro opravila z žaljivko o „spremljevalcih taborišč“, kar Ti je lahko samo v pohvalo, moja razlaga o domobrancih je bila pa črtana? Kako to, da v drugi kolosalni polomiji dobi mesto v filmu samopriznani, a neskesani množični morilec, da lahko na svoj način opraviči pokole, zastopnik njegovih žrtev pa ne sme priti do besede?

Ker ne navajaš nobene verjetne razlage za zverinstvo pokolov, puščaj pri miru staro angleško zamero. Slovenski domobranci naj bi bili kvizlingi

v toliki meri, da je bila njihova predaja partizanom razumljiva. To pa lično soupada z verzijo slovenskih novokomunistov, sedaj na vse pretege „demokratskih“. Njihova glasnica, Spomenka Hribar, je pokole obsodila. Občutila je, da tajeje postaja nevzdržno. Domobranci, četudi izdajalci, naj bi bili še vedno ljudje. Ne bi smeli biti pokončani na tak način — iz humanitarnih razlogov. Približno tako, kot tista ženska tukaj v Ohio, kot se je izkazalo pri sodni razpravi, ki je dala umoriti svojega soproga, toda nikar ne vpričo njene ga psa. Prihraniti je hotela živčni šok svojemu psu.

Moralna umazanija te situacije mi preprečuje, da bi še naprej drezal vanjo.

Nekoliko zgodovine

Deloma dolžim samega sebe, da si me lahko potegnil za nos. V najinih razgovorih tukaj nisem bil dovolj spreten, da bi Ti vtisnil pravilno razumevanje o resničnosti in komplikacijah državljanske vojne v Sloveniji pod sovražno okupacijo. Zato Ti moram ponoviti tukaj pismeno, kar sem ustmeno premalo poudaril. Vedno ista, stara zgodba, ki me začenja utrujati: —

— da so teror in divjaštva krajevnih barab, spremenjenih menadoma v „osvobodjevalce“ — kar je značilno samo za Slovenijo — naleteli na spontan odpor od strani krajevnih prebivalcev,

— da je bil ta teror zelo dobro organiziran od strani KPS, ki se je skrivala za OF,

— da sta domači teror in divjaštvo prekašala vse, kar so nam „nudili“ okupatorji,

— da so se v taki situaciji domačini začeli zatekati, sprva neorganizirano, k zunanjemu sovražniku s prošnjo za orožje z namenom da zaščitijo sami sebe,

— kako se je ta začetni boj kmalu spremenil v organizirane Vaške straže in Domobrance,

— da se je njihova odločnost še povečala v prepričanju, da bodo na koncu koncev Angleži tisti, ki bodo po padcu fašizma in nacizma pomagali vzpostaviti mir in demokracijo v Sloveniji,

— kako so se prav zaradi tega prepričanja Domobranci in civilni prebivalci-begunci počutili kot otroci prihajajoč v naročje matere demokracije, ko so se srečali z Angleži v Avstriji,

— kako je angleška komanda dobro vedela za ta prijetni občutek, in ga porabila za svoje podlo izdajniško dejanje, ki ga pravično imenuješ „Angleško izdajstvo“,

Za kaj v resnici gre

— da Angleži v Vetrinju niso samo podpirali fizičnih pokolov, ampak so tudi sami izvršili moralni pokol nad domobranci in civilnimi begunci, ko so jih zaznamovali kot nemške kolaboratorje, kar je pred svetom pomenilo umor njihovega značaja,

— da je ta označba povzročila preživelim žrtvam neizrekljivo boleč pre-

tres, fizične težave, zasledovanja in preganjanja, ker jih je ponižala na položaj paričev v povojnem zavezniško zmagovitem svetu, po katerem so tako hrepeneli skozi vso državljansko vojno, in da končno Angleži (ali pripadaš tudi Ti semkaj???), ko ne morejo več prikrivati svojega pajdaštva pri iztrebljenju domobrancev, in zato, da vsaj deloma opravičijo svoje vedenje v Vetrinju, sedaj vztrajajo na stari sramotilni označbi in preprečujejo katerokoli možnost, da bi se razglasila resnična domobranska podoba in smisel njihovega boja.

Čustva

Zdaj moraš pa že razumeti, da me Tvoje pismo ni prav nič ganilo, dokler nisem prišel do mesta, kjer me prosiš, naj pomislim, kako se Ti počutiš. To je bil pa pravi pretres za mene. Saj mimogrede priznavaš, da so begunci, taki kot jaz, tudi utegnili imeti kakšna čustva.

V Clevelandu sem zares občudoval Tvojo odločnost, da razkriješ, kako so Angleži v južni Avstriji ravnali z begunci pred komunizmom. Nisem pa vedel, če se zavedaš, kakšne posledice utegne imeti to, da tako občutljivo stvar predstavljaš v tako zagrizenem okolju. Kar je prišlo, si moral vedeti, da pride. Vsak bi to pričakoval. Ne morem si pa misliti kaj bolj neslanega kot to, da me prosiš naj si zamislim Tvoje občutke ob prejemu mojega pisma. Naj si jih predstavljam, praviš. Zaboga, prav nič se jih ne predstavljam, saj jih dobro poznam in trpim že 45 let!

Da boš popolnoma razumel, kaj mislim, oprusti da rabim kar Tvoje besede:

„Saj si inteligentna oseba, zato te prosim, da pretehtaš tole: zamisli si, kako se počutim jaz, potem ko so me ozmerjali vsi bivši oficirji angleške vojske...“ isti ljudje, ki sem jih prej oboževal, kot ničvrednega kvizlinga in kolaboracionista Nemcev,

— kako sem se počutil jaz, skoro na kolenih pred angleškim komandantom vetrinjskega taborišča, vpričo dveh vrnjenih žrtev v Jugoslavijo, ki sta pribežala nazaj z morišča, ko sem prosil za življenje tistih domobrancev, ki so še ostali v taborišču, pa sem bil zavrnjen,

— kako so se počutili domobranci moje edinice, s katerimi sem delil vse napore državljanske vojne pa tudi simpatije do Angležev, ko so se zavedli, da jih njihovi namišljeni prijatelji predajajo v roke njihovih neizprosnih mučilcev in morilcev,

— kako so se počutili civilni begunci, prejšnji simpatizerji do Angležev, ko so bili deležni pачičevanja ob vsaki možni priliki kot bivši nacistični simpatizerji, kot ljudje najnižje kaste, preganjeni od Angležev na podlagi izmišljenih partizanskih denunciacij ali kadar so nalleteli na nepremagljive ovire glede svoje končne naselitve izven Slovenije.

Moje zadnje pismo Tebi, potem ko si požrl dano besedo in preprečil, da bi se bolj razvedela resnica o domobrancih, ni drugega kot majhen dušek vseh teh občutkov.

(152) O občutkih torej, Laurence, nikar!

Ne morem se zadržati, da ne bi privlekel sem tudi priključitev S. Dubajića v Tvoj film. Prepričan sem, da se je to zgodilo, ne da bi se Ti zavedel njegovega pomena.

Koliko gledalcev bo dejalo samim pri sebi: „Kako to, da je ta množični morilec še živ, v dobrem stanju, da neguje tako natančno svoje brke in da mu je še vedno vse postlano?“ Večina njih bo sprejela pasivno njegov pojav, ne da bi tehtala veličino in gorostasnost njegovega priznanja — vse v skladu z — kot jo imenujem jaz — Bučarjevo doktrino.

O tej misli še nikoli nič slišal, zato malo razlage.

Nova slovenska demokracija je pod kožo še vedno komunistična. Komunistični vodilni krogi se trdno oklepajo svojega gospodovanja na vseh mogočih poljih. Kot rezultat 45 letnega ubijanja v glavo komunizma in osvobajanja so vendarle prednjačili v razbiranju pisanja na steni o usodi komunizma. Da ohranijo svoje gospodstvo, poskušajo čim bolj okrepiti kinč partizansko/„osvobodilnega“ gibanja in so še vedno pravi mojstri v psihološkem obvladovanju širokih ljudskih množic — za dosego svojih namenov. Dosegajo nemale uspehe celo pri bivših beguncih, da bi izvlekli iz njih molčeče priznanje za svojo „osvobodilno“ borbo in podaništvo rdeči zvezdi na slovenski zastavi. (Slovenski Svetovni Kongres). Potem ko so tako dolga leta služili „koristim“ slovenskega proletariata, so si prigrabili dovolj premoženja (v glavnem spravljeneza na zahodu), da se jim bodočnosti ni treba bati. Vse bi bilo primerno urejeno, samo kazensko zasledovanje bivših voditeljev, z rokami krvavimi od slovenske krvi, jim bi utegnili zmešati štrene.

Bučarjeva doktrina

Pa se pojavi na odru dr. Francé Bučar, predsednik Skupščine Republike Slovenije. Kot bivši oficir OZNE, zloglasne tajne policije (za likvidacijo sovražnikov ljudstva) ima najbrž precej masla na glavi, mora najbrž ščititi precej svojih bivših pajdašev, če ne, pa vsaj opravičiti svojo nekdanjo zatelebanost in bedastočo. V svojem nastopnem govoru predlaga s svojim najbolj državnikiškim in zdravopametnjaškim obrazom svoje načelo: Komunisti v Sloveniji naj bi se borili s prepričanjem v absolutno znanstveno resnico. V zasledovanju ciljev take resnice naj bi storili tudi naša dejanja — zločine, če hočeš — toda vedno „v dobri veri“, da tako rečemo. Zaradi tega naj ne bi imelo nobenega smisla ali pa bi bilo celo narobe, če bi jih zasledovali kot zločince.

Zatočišče za množične morilce in teroriste

Ta primer prav dobro pove, da 45 let komunizma ni izpilo Slovencem samo možganov ampak tudi narodno dušo. Še vedno merijo, kaj je prav in kaj ni prav, s komunističnimi merili. — V Kirtlandu, majhnem mestecu, ki sva ga obšla, ko sva se vozila na Pristavo, je odpadli mormonski pastor dal

(Nad. na str. 221)

MINISTER IN POKOLI

(Nadaljevanje.)

Reakcija 5. korpusa na vedno večji odpor Slovencev je bila, da ni sledil AFHQ, ki je prepovedal uporabo sile, ampak so zanaprej izvajali vsakršno silo, ki je bila potrebna za izpolnitev povelja. Ko 28. maja Slovenski domobranci niso hoteli vstopiti na tovarnjake, jim je britanski častnik rekel, da bo uporabil silo, če ne bodo ubogali. Istega dne je slovenski poveljnik general Krener obiskal poveljstvo 6. oklopne divizije v Celovcu, kjer so mu dali pisana navodila, v katerih je bilo potrjeno, da je general Murray prejel odredbo, da proti upornikom uporabi silo. 30. maja se je v vetrinjskem taborišču izvajalo nasilje, ki je bilo precej kruto.

Kakršnikoli so že bili razlogi za vrnitev vojakov in polvojaškega osebja iz Vetrinja, je vendar težko razumeti, zakaj so se tisti, ki so bili za tako politiko odgovorni, čutili dolžne, da vrnejo tudi civiliste. Vzrok gotovo ni bil v tem, da 5. korpus ni imel sredstev za vzdrževanje razmeroma tako majhnega števila ljudi; tudi ni verjetno, da bi jih partizani (ki so bili takrat že na varnem za Karavankami) napadli in jih dobili. Ker tako ni bilo pravega razloga, je verjetno, da so bili tisti, ki so tako goreče kršili odredbe AFHQ od 17. in 23. maja, v posmeh Vrhovnemu poveljniku zavezniške armade, ki je ponovno poudarjal, da ne sme biti nihče k vrnitvi prisiljen, morda v skrbah, da bodo preživele priče prinesle njihova dejanja na dan. Edina učinkovita pot, kako zamašiti civilistom usta, je bila, da tudi nje vrnejo Titu, za katerega so vedeli, kakšna sredstva uporablja, da take nevarne ljudi spravi s poti. Karkoli je že bil vzrok, sklenili so, da bodo 1. junija začeli vračati civiliste, takoj prvi dan po vrnitvi zadnje večje skupine domobrancev.

Civilno taborišče je bilo od 19. maja pod komando častnika Zvezne vojaške vlade — AMGOT. To je bil major P. H. Barre, 38-letni Kanadčan iz Kraljevega Montrealskega polka. Na dan zmage (VE Day) je bil v Ferrari v Italiji, od tam pa je z okupacijskimi četami odšel v Avstrijo. Iz Celovca so ga poslali v Vetrinje, da spravi v red veliko mešanico beguncev. Za šoferja in tolmača je dobil mladega avstrijskega letalca; odpeljala sta se, da vidi, kaj se tam godi. Pred kratkim mi je razlagal:

Šli smo tja in našli veliko množico ljudi. Ker nismo vedeli, kdo so, smo začeli spraševati. Prišli so čez Karavanke s svojimi konji in živino in ovci, s kolesi in vsem drugim, največ peš. Tam so bile cele družine zbrane okoli svojega kmečkega voza in konj, ki so bili privezani. Bili so vsi skupaj: oče, mati, otroci, strici in tete. Čeprav so prišli iz Ljubljane in okolice, se med seboj niso poznali; spoznavati so se začeli šele tu. Moje delo — tedaj sem bil sam — moja služba je bila, „kaj naj naredim z vsemi temi ljudmi?“

Barre je najprej organiziral taboriščni odbor, kateremu je predsedoval zelo spoštovani slovenski zdravnik dr. Valentin Meršol, ki je študiral na John Hopkins univerzi, zato je dobro govoril angleško. Skupaj sta taborišče hitro uredila. Barre je od vojske dobil čistilce za vodo, da so imeli pitno vodo, katero so črpali iz jarka, ki je tekkel po sredi taborišča; na bližnjem golfišču je organiziral bolnišnico, po bližnjih hišah je dobil stanovanja in postavil neoboroženo taboriščno policijo za vzdrževanje reda. Ta je bila nepotrebna, ker je takoj spoznal, da so Slovenci delovni ljudje ter lepo sodelujejo in podpirajo svojega simpatičnega komandanta. Sami so takoj organizirali svoje šole, ki so jih vodile sestre in duhovniki.

Kmalu se je Barreju pridružila zelo aktivna bolničarka Rdečega križa Jane Balding. Naloga, katero sta hotela opraviti, ni bila lahka, čeprav nič izredna v tistem zmedenem času. Tako je Jane 23. maja zapisala v svoj dnevnik:

Prišla sem v novo taborišče v Vetrinju. Presenetljiv pogled na 6.000 moških, žena in otrok, ki so taborili na eni strani, na drugi strani pa 11.000 vojakov: četnikov, domobrancev in drugih, katerih vračanje naj bi se začelo naslednji dan. Vsi ti so bežali pred Titom. Okoli njih so stali tanki in oborožene britanske straže, ker so Titove tolpe grozile, da bodo vse pobili. Kot fantastičen film... V bližini tovarna, kjer so matere z otroci. Majhnega otroka sem vzela s seboj v celovško bolnišnico. Vse popoldne sem tekala okrog, da dobim malo mleka za taborišče.

Ceprav je bilo že konec maja, je deževno vreme zelo poslabšalo stanje v taborišču. Za 24. maj Jane poroča: „Vso noč je deževalo; sem se bala, da bo celo taborišče odneslo.“ V majorju Barreju je videla zelo iznajdljivega človeka, ki ji je pomagal, da je v nekem bivšem nacističnem uradu dobila malo papirja za šolske otroke in nekaj rjuh za bolniško sobo. „Ponoči 25. maja je v taborišče prišlo novih 500 beguncev. Rada bi jih videla — povečini moški v polni vojaški opremi na konjih, za njimi ženske (? camp followers), večinoma bose!“

En dan za Jane Balding je prišel v taborišče mlad prostovoljec, John Corsellis, z ambulantno. Tudi on je pohvalil Barrejev značaj. Svoji materi je pisal:

V slovenskem taborišču smo zdaj štirje britanski delavci: dve ženski Rdečega križa, kanadski major, ki je komandant, in jaz. Bolničarka Jane Balding je sestra nekega župnika, mešanica med severom in Irsko, dobrega srca, v vsem drugem pa je nemogoča. Vse gleda iz njenega bolničarskega vidika... (Je pošteno omeniti, da se Jane Balding milo izrazi o Corsellisovih zmožnostih). Drugi bolničarki je ime Florence Phillips iz škotske, je iznajdljiva in zmožna, in delo z njo je lažje. Major Barre je čudovit in preprost mož, zelo potrpečljiv z begunci, za katere stori vse, z nami pa ni preveč strog.

Prvo šušljanje, da se je v sosednjem vojaškem taborišču zgodilo nekaj hudega, se je začelo 26. maja. Bolničarka Jane Balding je zapisala v svoj dnevnik: „Govori se nekaj groznega, da so bili vrnjeni pobiti v tunelu. Glavno vprašanje je: ali jih vrnejo, da bodo pobiti, ali ostanejo tu, da umro od lakote ali za pljučnico, če ne pridejo kmalu pod streho. Zunaj so močni spomladanski nalivi in taborišče je eno samo močvirje.“ Toda Jane Balding in major Barre nista mogla verjeti, da bi ujetnike vračali v Jugoslavijo, da bi jih pobili. 28. maja je Jane Balding zapisala: „Taborišče se redči. Četnike so preselili v POW taborišče. S tem je verjetno mislila na jugoslovansko kraljevo taborišče v Distone, ker so četnikom rekli, da gredo tja.

Major Barre vznemirljivih novic ni skušal zadušiti, ampak je v vsakem takem primeru tistim, ki so kaj vedeli, pustil, da se razgovore. To je bolje, kot da se prazne govorice širijo. Osebo je odločno zavračal misel, da bi bili njegovi britanski kolegi zmožni, zvabiti ujetnike v njihovo smrt. Ko so ga 29. maja naravnost vprašali, če je to res, je nejevoljno odgovoril: „Ali mislite, da so Britanci res zmožni storiti kaj takega?“

Vendar so ga te vztrajne govorice toliko motile, da je o tem vprašal svoje britanske kolege in predpostavljene. Tudi oni so slišali podobne govorice, pa jih niso mogli ne potrditi ne zanikati.

Šele v sredo, 30. maja, je bilo domobransko poveljstvo prepričano o resničnosti teh poročil, o sramotni britanski izdaji in o partizanskih morijah, kar je povedal Ljotič (katerega dramatični pobeg z vlaka je opisan v 6. poglavju) in za njim še drugi. Ta novica se je hitro razširila v sosednjem civilnem taborišču. Gospa Nina Lenček, ki je bila takrat 21 let stara študentka, katere starši so prostovoljno odšli „v Italijo“ s prvim transportom, se še živo spominja vzdušja tistih zadnjih dni maja: „Povsod je vladala grozna žalost. Skoraj vsaka družina je izgubila očeta, sinove ali svojce, ki so bili vrnjeni.“

Govorice so postale vse preveč dosledne, da bi jih mogel kdo odriniti kot navadne čenče. Jane Balding je bila zelo zaskrbljena, ker je kot bolničarka Rdečega križa imela gotove dolžnosti. Če je Corsellisa motila njena vihravost, se je zdaj pokazala za pogumno in odločno. Gospa Lenček se je spominja: „bila je belih las, bolj drobna, vendar zelo odločna in iskrena. Hodila je od enega šotora do drugega in gledala, da so ljudje ostali čisti ter obenem skrbela, da so dobili, kar so potrebovali.“ Miss Balding je imela globoko sočutje do teh nesrečnih ljudi. Kmalu potem je bila gospa Lenček preseljena v taborišče Spittal, kjer nekega dne ni mogla več nositi te žalosti in je Jane povedala o usodi njenih staršev. „Jokala sem in ona je jokala z menoj. Bila je zelo dobrega srca“.

Ko je Jane nekaj spoznala za moralni princip, ni nič omahovala, ampak je podvzela drastično akcijo. Njen dnevnik za 30. maj je kratek, a veliko pove. Z Johnom Corsellisom „je hodila po taborišču... bilo jo je sram, ko je srečavala svoje prijatelje-begunce... vojakov ni bilo več, vrnjeni so bili Titu... taborišče potopljeno v žalost... Rdeči križ v celoti odstopil,

dokler se ne zve resnica.“ Naslednji dan se jima je pridružil major Barre, da ugotovi, kaj je na stvari. Dnevnik Jane Balding odkriva: „V taborišču je velika žalost... veliko tihega jokanja... povsod govorice, da so bili domobranci razoroženi in vrnjeni Titu... to je treba razčistiti.“ Popoldne je šla z majorjem Barre-jem in dr. Meršolom, ki je bil predsednik Slovenskega taboriščnega odbora, na ogled nekaterih bolnišnic. Ko so se ob petih popoldne vrnili, so jih čakale slabe novice: „ob vrnitvi v taborišče... jutri bodo odpeljani civilisti... pustili smo majorju Barreju, da poižve, kam in zakaj.“

Kar sledi, je vzeto iz dr. Meršolovega poročila, nekaj pa je dodal major Barre. Na njegovem zasilnem poveljstvu v Vetrinju je Barreja že čakala odredba, naj pride na poveljstvo sosednjega vojaškega taborišča, kjer bo dobil navodila za prisilno vrnitev civilnih beguncev iz Vetrinja. Major Barre ni skrival vsebine te naredbe pred dr. Meršolom, ki že ni mogel več zadrževati svoje jeze.

„Torej je le res, ali ne, major Barre, da Britanci pošiljajo naše ljudi v Jugoslavijo, v smrt?“

Major Barre je prebledel. Kar naenkrat se je znašel pred dejstvom, za katerega je mislil, da je le prazno govorjenje med ljudmi, ki so hlatali za novicami. Rad je imel in spoštoval je te ljudi, ki so mu bili zaupani v varstvo. Ko je videl, kako trdovratno se upirajo vrnitvi, je spoznal, da dobro vedo, kaj jih čaka v rokah Titovega režima. Hitro se je odločil.

Obrnil se je k dr. Meršolu in ga prosil, naj ga spremi v vojaško taborišče. Poročnik Ames, poveljnik tega taborišča, je hotel, naj Dr. Meršol počaka pred vrati. Vendar je major Barre vztrajal, da je prisotnost predsednika slovenskega taboriščnega odbora odločilnega pomena in sta oba vstopila. Poročnik Ames je skomignil z rameni in s prstom pokazal na pisma na mizi. „Imam ukaz“, je odsekano dejal, „da prepeljem 2.700 slovenskih beguncev. Šli bodo jutri, 1. junija. Od teh bomo 1.500 odpravili v Pliberk, drugih 1.200 pa gre na Podrožico. Za odhod morajo biti pripravljeni ob petih zjutraj. S tovornjaki bodo prepeljani do postaj, kjer bodo maloženi na vlak.“

Preden je globoko vznemirjeni Barre mogel do besede, je posegel vmes Dr. Meršol z užaljenim pozivom:

„Britanci so vrnili slovenske begunce v Jugoslavijo. Poslali so jih v roke komunistom, ki jih zdaj morijo. Ta vaš ukaz je tudi jasen dokaz, da so bili domobranci zares poslani v Jugoslavijo in to kljub vaši „častni besedi in obljubi“, da jih pošiljate v Italijo. Do tega trenutka nisem mogel verjeti, da so Britanci kaj takega zmožni. Slovenci smo vas spoštovali in zdaj prosili za zavetje. V tej vojni smo reševali vaše sestreljene pilote, v prvi vojni sem reševal življenja britanskih vojakov, ko sem jim nudil zdravniško pomoč... Ne morem verjeti, da so Britanci zmožni takega zločina, da bi izdali svoje prijatelje, ki niso storili nič hudega, in katerim ste dali zatočišče in varstvo. Ne morem verjeti, da bi Britanci mogli te nedolžne ljudi poslati v Jugoslavijo

...v smrt. Prosim vas, major Barre, da storite vse, kar morete, da
ustavite nadaljnje deportacije!"

Major Barre je tedaj stal pred istim mučnim trenutkom resnice, kot
je to doživel „Rusty“ Davies tri dni prej, ko je prvič zvedel za odločitev,
da mora svoje Kozake predati Sovjetom. Samo osebnosti sta bili drugačni.
Davies je bil še mlad, 25-letni rezervni oficir, ki so ga pobrali iz banke v
majhnem mestu v provinci Welsh. O mednarodni situaciji je vedel malo ali
nič in je dopustil, da je bilo njegovo čutenje do Kozakov potlačeno z nekim
prirojenim spoštovanjem do vojaške discipline, katerega se je navzel v tež-
kih letih vojne, posebno pa prepričanje, da ima njegov nadrejeni jasnejšo
sodbo in večje razumevanje.

Barre pa je bil malo starejši in bolj izkušen mož. Bil je član Zvezne
vojaške vlade na zasedenem ozemlju — AMGOT (Allied Military Govern-
ment of Occupied Territory) in do svojih višjih ni imel tako tesnih vezi vda-
nosti, kot jih dela vojna pri stalnem omizju. Poleg tega je bil Kanadčan,
zato je bil manj odvisen od britanskih enot okrog njega. Končno, Davies je
le iz strahu Kozakov slutil, kaj se bo z njimi zgodilo, medtem ko je Barre
poznal partizansko brutalnost, posebno ker so ponovno poskušali pobiti raz-
ne skupine v vetrinjskem taborišču takoj potem, ko so se predale Angležem.

Medtem je poročnik Ames ježno posvaril dr. Meršola, naj molči in naj
se ne vtika v britanske vojaške zadeve. Spet se je obrnil k Barreju in mu
ukazal, naj bo 2.700 civilnih beguncev zjutraj pripravljenih za prvi trans-
port. Vendar Barre, ki je v tej odredbi videl izdajstvo in nečloveško krutost
in ker je bil jezen, ker so ga doslej držali v temi, je Amesu odločno povedal,
da bo za to odredbo od svojih višjih v Celovcu pri AMGOT-u zahteval potr-
dilo.

Ker je bil njegov avto pokvarjen, si je Barre izposodil Ames-ovega in
sta se z dr. Meršolom odpeljala v Celovec. Med potjo je dr. Meršol temu od-
kritosrčnemu Kanadčanu razlagal, kaj je resnični namen Britancev. Predaja
sama je groba kršitev mednarodnega prava. Britanski častniki so zavestno
lagali in prevarali tako četnike kot domobrance, da so mirno brez vsakega
upora odšli v smrt, zdaj pa temu prvemu zločinu hočejo dodati še drugega
— umor nezaščitenih beguncev, ki so zaupali v njihovo varstvo. Kako naj
major Barre pomaga temu barbarstvu? Barre sam ni mogel več skrivati
svojega razburjenja.

V Celovcu sta se najprej ustavila v Rathausu, da se posvetujeta z ma-
jorjem Williamom Johnsonom, ki je tudi bil član AMGOT-a. To je bilo ob
šestih zvečer. Bila sta oba sprejeta in dr. Meršol je najprej ponovil svojo
razvneto razlago, potem pa je bil naprošen, naj zapusti sobo. Na hodniku je
čakal zelo zaskrbljen. Minilo je pol ure. Iz pisarne majorja Johnsona so se
slišali telefonski razgovori, sprejemali so in oddajali. Končno se na vratih
prikaže major Barre in dr. Meršola povabi v sobo. Major Johnson mu ponudi
stol in nekaj časa je vladala popolna tišina. Nato se je major nagnil malo
naprej in rekel: „Odločili smo, da civilisti ne bodo poslani v Jugoslavijo proti
njihovi volji. Samo tisti, ki to žele, lahko gredo.“

Dr. Meršol je komaj verjel svojim ušesom. Pričakoval je dolga zamo-
tana pogajanja; pa glej, v pol ure je bil ves postopek nepričakovano obr-
njen! Bilo je nekaj neverjetnega. Bal se je, da je to spet kaka nova britan-
ska spletkarja. Izjcljal je svojo zahvalo in začel razlagati, kaj bi se s temi
ljudmi zgodilo, če bi prišli v Titova taborišča smrti. Johnson je doktorja
prekinil z besedami: „Ni mi treba praviti o stanju v Jugoslaviji; zato smo
sklenili, kot sem vam rekel.“

Z velikim veseljem sta se Barre in dr. Meršol vrnila v Vetrinje. Neza-
upni poročnik Ames jima ni verjel, dokler v roke ni dobil pisanega potrdila,
da je prisilna repatriacija ustavljena, toda zdaj je ni bilo stvari, ki bi za-
senčila Meršolovo veselje. Vesela novica se je hitro raznesla po taborišču,
na deski pa je bilo uradno sporočeno, da je konec prisilnega vračanja in naj
se javijo samo tisti, ki se hočejo vrniti prostovoljno. Čez dva dni je Jane
Balding spet zapisala v svoj dnevnik: „Taborišče ima zdaj na izbiro; kdor
hoče, se lahko vrne v Jugoslavijo. Od 6.012 se jih je prijavilo 150 pa še ti so
se premislili... vztrajne govorice, da neoborožene vojake pošiljajo Titu.“

Ta dogodek je bistveno zanimiv, ker je srečen primer, ko je bilo večje
število beguncev obvarovano smrti, kateri so bili že zapisani. Še večje važ-
nosti pa je kot dokaz dramatičnega preobrata politike, ki se je v 5. korpusu
vršil v zadnjih dveh dneh maja.

Prejšnji teden so bili resni ugovori glede vrnitve Kozakov od strani
višjih oficirjev, kot Arbuthnott, v 5. korpusu gladko odbiti. Velika skupina
Kozakov je bila prestavljena s področja 6. oklopne divizije, ker so se bali,
da se general Murray ne bo zavzel, da bi ujel vse, kot je bilo določeno. Ka-
petan Nicolson je bil ostro grajan, ker je izrazil svoj odpor proti načrtu
o predaji Jugoslovancev Titu. Vse do 28. ali 29. maja se je postopek repa-
triacije izvajal z največjo — preveliko — natančnostjo. Kot je bilo že za-
pisano, sta Arbuthnott in Musson prejela ukaz, naj opustita vsako preiskavo
o državljanstvu Kozakov; to je bila splošno znana „taktika varanja“, ki je
na tisoče ljudi zvalila v smrt, in slovenski civilisti so bili tudi dodani med
iste. Zdaj se je kar nenadoma vse spremenilo.

Dva dni prej se je zgodil podoben izredni primer radikalne spremembe
prvotne stroge politike z ozirom na Kozake, katere je še zadrževala 6. oklop-
na divizija generala Horatius Murray-ja. Med oficirji 15. kozaškega konje-
niškega korpusa je bilo število starih emigrantov, katere so med vojno re-
krutirali v Parizu in drugod. Številčno in po činu niso bili tako poznani kot
slavni generali in drugi oficirji, ki so bili pod 78. pehotno divizijo v Lienzu.
Kot posledica je v zadnjem trenutku, ko so Kozake že začeli obkoljevati, da
jih 29. maja predajo Sovjetom, k majorju Henry Howardu, ki je pripadal
Kraljevim strelcem, pristopil kozaški oficir, ki je govoril perfektno franco-
ščino in ga vprašal, če ni izdajstvo nekdanjega častnika carske vojske, ki
je bil leta 1919 pripeljan iz Rusije z britansko ladjo, zdaj vrniti Sovjetom?
Tam so bili med oficirji tudi drugi, ki so bili v istem položaju.

Ves zbežan je major Howard izvedel hitro preiskavo, ki je takoj po-

kazala čudno nasprotje z odredbo brigadirja Low-a od 21. maja. Vojaški dnevnik 3. Welsh straže to opisuje:

Naredba korpusa... je vsebovala definicijo sovjetskega državljanja kot (med drugimi kvalifikacijami) nekoga, ki po letu 1930 ni bil v Sovjetski zvezi... Ker naša odredba točno določa, da bodo vrnjeni samo sovjetski državljani, obenem pa so naše taborišče posebej določili za zbirališče sovjetskih državljanov, sta bili ti dve odredbi v popolnem nasprotju, ker 50 prizadetih Kozakov niso bili v Sovjetski zvezi od leta 1920. Začeli so tekati k telefonu, transport je bil ustavljen, prihiteli so izpraševalci in dobili smo odgovor, da je odgoditev možna. Zaslišanje je prineslo pričakovan odgovor, skupina 50 Kozakov ne spada med sovjetske državljane. V splošno veselje vseh, so bili vrnjeni v svoje taborišče.

Ta „začasna odložitev“, kot je zapisal polkovnik Robin Rose Price v svoj vojaški dnevnik, „je prišla od 5. korpusa“.

Zdaj pa, 31. maja, na prvi ugovor nižjega kanadskega častnika pri AMGOT-u, je za celo taborišče 6.000 oseb, ki bi po povelju brigadirja Low-a že z dne 19. maja morali biti predani Titu, to povelje bilo odloženo brez vsakega ugovora. Major Barre zdaj o tem takole razmišlja: „Gotov sem — govorim čisto odkrito —, da je Johnson moral vedeti o tej ustavitvi, preden je povedal meni. Prišlo je tako hitro in preveč z lahkoto... sem gotov, da je on moral dobiti nasvet (ne mislim, da je prišlo kot povelje) — ampak so mu svetovali, 'no ja, v redu, pa pustimo, to zaenkrat odložimo'... Prepričan sem, da je prišlo od višje oblasti“.

Za „višjo oblast“ je končno mišljen poveljnik korpusa, general Keightley. Vračanje ujetnikov je nadzoroval Toby Low, ki je bil poveljnik Keightley-jevega generalnega štaba. On je dajal povelja in določal postopek ter, kot mi je pred kratkim potrdil: „Poveljnik korpusa mi je dal neomejeno pooblastilo, da uredim jugoslovansko situacijo. Dnevno sem mu poročal, kaj se dogaja, toda osebno se on ni vmešaval“.

Vendar, ko je 29. maja polkovnik Howard začel preiskovati status „belih“ Rusov, in ko je 31. maja major Barre protestiral proti vrnitvi slovenskih civilistov, mi več odločal brigadir Low, ampak njegov naslednik. Low to takole razlaga: „29. maja ali približno tega dne sem zapustil Avstrijo in se vrnil v Anglijo, da bi se boril za poslansko mesto pri splošnih volitvah. Ker sem bil izvoljen, se nisem več vrnil v Avstrijo. Načelnik štaba je postal general Edward „Dollp“ Fonblanque. Težko je ne verjeti, da je ravno tu vzrok za tako nenadno in radikalno spremembo politike. Kot bomo kmalu videli, je general Keightley pokazal samo najmanjši odpor proti temu.“

Zanimivo je pripomniti, da se jim je zdelo potrebno skriti resnični vzrok za nenadno in nehoteno spremembo politike 5. korpusa z ozirom na vrnitev vseh Jugoslovancev proti njihovi volji. Na dan Barre-jevega uspešnega protesta, 31. maja, je bil AFHQ obveščen, da so ostali Slovenci v Vetrinju zve-

deli, kaj jih čaka na drugi strani meje in so se uprli vrnitvi. Toda to ni bilo tako. Slovenci so se res bali, da bodo vrnjeni, toda da bodo morali zapustiti taborišče že 1. junija, so zvedeli šele, ko sta se Barre in dr. Meršol vrnila iz Celovca in povedala, da je to preklicano.

Ni bil odpor Slovencev, ki je ustavil to politiko. Slovenci so se temu upirali že od 27. maja, toda brez uspeha. Resnični vzrok za to, kot človek videli, je bil čisto drug. Nenadni preklic naredbe je bil zdaj tisto, kar so hoteli z zlaganim poročilom na AFHQ skriti.

Do te hitre odločitve za opustitev vračanja in skrivanja pravega vzroka za ta popolni preobrat v politiki bi ne prišlo, če bi le videli kakšno verjetnost, da bo AFHQ potrdil to kruto operacijo 5. korpusa. S tem je zavržen vsak sum, da bi Alexandrov ukaz 5. korpusu z dne 23. maja, naj vrnejo jugoslovanske državljane, toda brez rabe sile, bil le neko kritje za postopek, katerega bi javno ne priznal.

Tajna odločitev, sprejeta dne, ali okoli 13. maja, da se Ukrajinska SS divizija in Ruski korpus ne vrne, kaže na obseg in naravo načrta, po katerem se je na ozemlju 5. korpusa začela nasilna repatriacija. Odločitev, da slovenskih civilistov ne bodo vrnili, vso zadevo še bolj razkrinkuje.

Nobenega dvoma ni, da je bil 5. korpus odločen vrniti vse begunce iz vetrinjskega taborišča. Še isti večer (23. maja), ko so od AFHQ dobili pristanek, da vse Jugoslovane iz Vetrinja vrnejo Titu, je bilo v taborišču takoj izdano povelje za premik. Naslednji teden so sprejeli še nekaj posebnih ukrepov, ki naj zagotovijo, da bo vrnjeno vse vojaško osebje, vključno posebno navodilo za rabo sile, do kakršnekoli mere je potrebno.

Ko so 31. maja odpeljali zadnji transport Slovenskih domobrancev, je poveljnik taborišča izdal povelje, da bodo naslednji dan evakuirani civilisti. Ko je prišel major Barre, da vloži svoj protest, je bil iznenaden, ker je našel vsaka vrata odprta. Bilo mu je jasno, da je bilo že odločeno, da se ta predaja ne bo izvršila, ni pa vedel za vzrok te odločitve. Barrejeva domneva je bila pravilna: tisti dan je prišel vmes še neki drugi, močnejši protest, kar pojasnjuje tudi Johnsonov jezni odgovor, da dobro ve, kaj se dogaja z jetniki v Jugoslaviji in zakaj je bil načrt za predajo beguncev tako nepričakovano opuščen.

Namestnik pooblaščenca vojaške vlade v Avstriji je bil John Selby-Bigge, ki je imel svoj urad v Rathausu v Celovcu. Tedaj je pri Rdečem križu delala tudi plemenita Lady Falmouth. Ta mi je povedala, kar ji je kmalu za tem zaupal Selby-Bigge, ki je sam večkrat obiskal taborišče v Vetrinju. Njegova zgodba potrjuje, da 5. korpus ni varal samo vrnjenih četnikov, ampak tudi Rdeči križ. (Jane Balding je že 28. maja mislila, da „so bili četniki poslani v POW taborišče“.

(Sledi)

(s str. 212)

ubiti petčlansko družino po ukazu take absolutne resnice. Obsojen je bil na električni stol. Kaj pa teroristi Jihada — svete vojne? Mogoče celo IRA (irski teroristi), Nemška Rdeča armada? Kakšno zatočišče bo postala Slovenija! Tam se ni dvignil noben glas proti tej doktrini in kriminalna procedura se je v praksi njej prilagodila.

V svojem filmu prikažeš praktični primer. Neskesan množični morilec, ki se je po Tvojem filmanju celo javno izrazil, da jih je še premalo pobil, je predstavljen kot častit, patrijarhalen Mojzes, ki se razkazuje s tablama doktrine. Kaj če bi poskusil filmati kakšnega namestnika Adolfa Eichmana, zloglasnega nacističnega mesarja, in mu položiti na usta prav iste besede o žrtvah Holokavsta, ki jih je Simo Dubajić povedal o Kočevskem Rogu. Zanimam me, koliko časa bi potem še ostal na svojem mestu kot Senior Producer BBC-ja.

Opravičilo komu?

Gotovo si že prišel do zaključka, kdo dolguje opravičilo komu. Jaz še vedno vztrajam, da se moraš oprostiti Ti; toda ne meni, ampak tistim kostem, ki si jih videl v Kočevskem Rogu. Mogoče so bile katere od domobrancev moje edinice, jaz pa se smatram samo kot njihov predstavnik. Mislili smo vsi kot eden in borili smo se vsi kot en sam, prostovoljno, brez pritiska od katere koli strani, niti toliko ne iz kakšne ideologije kot zaradi resnične partizanske hudobije. Saj smo jo morali srečavati na vsak korak: požgani domovi, šole, gradovi, ljudje, ki so izginili, grobovi skriti po gozdovih, trupla iznakažena od mučenja, ropanja... celo pobiti psi. Zgubili smo samo zaradi angleškega pajdaštva s partizani.

Toda slava in mučeništvo teh kosti bo zablestela, kakor hitro se čisto navadna zdrava pamet spet povrne v Slovenijo. Na žalost Tvoj film v tem pogledu ni pripomogel toliko, kot bi lahko.

Toda končajva najin prepir z besedami grofa Tolstoja iz Tvojega filma, ki jih vzamem tukaj kot svoje lastne: „Če se nobeden ne postavi po robu in se ne začne boriti za — ne to kar jaz pravim, da je resnica, ampak da se vsa resnica začne raziskavati in pripozna potem... se utegne vse skupaj spet zgoditi.“

S pozdravi Francé

Na uredniški mizi

K naslovnii sliki št. 5/6—91 Tabora smo dobili pojasnilo, da je bila posneta ob priliki pogreba padlega domobranca, čigar ime ni poznano, tudi datum ne. Pač pa vodi pogreb pokojni domobranski kurat novomeške skupine čg. Frelih Franc. — Naša zahvala poročevalcu!

Ako je komu kaj znanega o pokojnih Francu in Ignaciju Kralju, doma iz Zagradca pri Žužemberku, naj to sporoči upravi Tabora.

Grof Tolstoj med nami

TORONTO — KANADA

Na sliki, posneti na letošnji spominski proslavi na Orlovem vrhu Slovenske pristave, stoje (z leve na desno) č.g. Franci Kosem, Jože Vrtačnik, grof Nikolaj Tolstoj in Florjan Slak.

Na povabilo Društva Tabor je sredi junija 1991 prišel v Toronto grof Tolstoj. Spremljala ga je tudi žena Georgina. Ta obisk smo že dalj časa pripravljali, pa je vedno prišlo kaj vmes: številne druge prireditve, zasedena dvorana, prejšnje obveznosti itd. Grof Tolstoj pride rad med Slovence, saj se počuti med nami kot doma kakor je že večkrat dejal.

Srečanje z grofom Tolstojem smo pripravili skupaj s Hrvati in Rusi. Po večerji je bil kratek kulturni program. Čisti dobiček večera je šel v Georgina Tolstoy Relief Fund za pomoč družini, ki se je znašla v težkem finančnem položaju, odkar je grof Tolstoj izgubil tožbo z lordom Aldingtonom. Sodišče mu je celo prepovedalo, da ne sme nič zaslužiti s svojim delom. Grof Tolstoj je napisal knjigo: Minister in pokoli, kjer je razgalil povezanost an-

gleških politikov in vojske pri vračanju Kozakov Stalinu in Slovencev, Hrvatov ter Srbov Titu, v gotovo smrt ob koncu druge svetovne vojne.

Grof Tolstoj je povedal, da je v zadnjem času zbral mnogo novih dokazov, da je lord Aldington na procesu proti njemu pričal po krivem. Prišel sem do spoznanja, je dejal grof Tolstoj, „da v angleškem sistemu pravosodja, resnica o pokolu domobrancev ne sme zmagati.“ Odločil se je predati svojo zadevo evropskemu sodišču, kjer upa, da bo našel več razumevanja in je prepričan, da bo zmagal.

V Torontu se je grof Tolstoj še posebej sestal s Hrvati in Rusi in nato obiskal tudi Ningarske slapove.

Grof Tolstoj je bil slavnostni govornik na vsakoletni spominski proslavi na Orlovem vrhu pri Clevelandu. Obljubil je, da bo neumorno delal naprej, dokler ne bo zadoščeno pravici in resnici.

Frak.

P. S.: Svoje prispevke v pomoč Tolstojevi družini lahko pošljete na:

Gergina Tolstoy Relief Fund
c/o Ivan Palčič
224 Charlotte St.
Hamilton, Ont. — Canada.
L8K 4V6

Spominska proslava na Orlovem Vrh 16. - 6. - 91. — Cleveland

POZDRAV MILANA ZAJCA

V imenu Tabora DSPB v Clevelandu, Vam želim dobro došli in pozdravljeni.

Pozdravljam goste in zastopnike iz Toronta, Hamiltona, St. Catharine, Windsorja, Chicaga, Milwaukeea, Argentine, Evrope, še posebej pa velikega prijatelja Slovencev grofa Nikolaja Tolstoj iz Velike Britanije, kakor tudi vse goste iz Severne Amerike in Velikega Clevelanda.

Hvala lepa vsem za pomoč in okrasitev Orlovega Vrh za to proslavo.

Hvala lepa Rudiju Knezu in pevskeму zboru fare Marije Vnebovzete za sodelovanje in petje pri sv. maši.

Posebna hvala gospodu župniku Francetu Kosmu (in somašnikom), ki bo daroval to sv. mašo za vse slovenske protikomunistične žrtve, posebno za izdane slovenske domobrance, generala Leona Rupnika v letu 1945—1946; ki so bili pomorjeni od Titovih slovenskih jugoslovanskih partizanov.

Spominjamo se že 46. leto tistega groznega zločina nad slovenskim narodom, ko so slovenski Titovi partizani s simbolom rdeče petokrake zvezde in v imenu komunistične doktrine morili in ubijali vse, kar ni soglašalo z idejo mednarodnega komunizma. Tudi doma v domovini so se začele proslave

tem žrtvam s poudarkom, da se tak zločin ne sme nikdar več ponoviti. NE povedo pa, da so ta zločin storili storili Titovi slovenski partizani, ki še danes terorizirajo ubogi slovenski narod, če ravno pod malo drugim imenom. Zato obljubimo mrtvim domobrancem, da zahtevamo od nove oblasti v Sloveniji, da se vrne čast vsem protikomunističnim žrtvam, generalu Leonu

Na tej sliki z letošnje spominske proslave pa vidimo, kako nekdanji domobranCI prihajajo na zhorno mesto: M. Zajec, F. Dejak, B. Pogačnik, R. Lukež, H. Zupančič, F. Slak in Hočevar m.

Rupniku, škofu Gregoriju Rožmanu in slovenskim pomorjenim domobrancem, da se jim da priznanje, da so bili branilci in borci za slovenski narod v času komunistične revolucije v letih 1941—1945 in umirali za ideale BOG, NAROD, DOMOVINA. Ostanimo jim zvesti.

Takoj po maši bo slavnostni govornik grof Nikolaj Tolstoj, za zaključek pa bomo skupaj zapeli OČE, MATI. Nato bo pri kuhinji na razpolago kosilo, in razgovor z grofom Tolstojem. Hvala lepa in Bog Vas živi.

Dragi Slovenci: Čast mi je, da Vam lahko predstavim grofa Nikolaya Tolstoja. Grof Tolstoj je velik prijatelj Slovencev, posebno radi tega, ker so mu poznane razmere o trpljenju slovenskega naroda v času komunistične revolucije in terorja, ki so ga izvajali Titovi slovenski partizani nad slovenskim narodom.

Starši grofa Tolstoja so bili protikomunistični begunci iz Rusije v letih 1918—1922, ko se je posrečilo njegovemu očetu 1922. leta rešiti preko Sibirijske in Kitajske. Tako se je kot protikomunističen begunc naselil v Angliji. Grof Tolstoj je zgodovinski pisatelj, ki je zbiral dokumente komunističnega nasilja vseh narodov v Evropi v kolikor so mu bile možnosti na razpolago. Po njegovi zaslugi je naš mali slovenski narod poznan celemu svetu, kako je trpel pod nasiljem komunizma.

Lažko trdimo, da je grof Tolstoj zrušil temelje komunizma v Evropi, kjer je vključen tudi naš mali slovenski narod. Zato hvala grofu Tolstoj, AND WELL COME AMONG US COUNT NIKOLAY TOLSTOY AND GOD BLESS YOU!

William F. Miller

Writer seeks a lot of help from his friends

(The Plain Dealer, 22. - 6. - 1991., Cleveland)

Nikolai Tolstoy, a descendant of Leo Tolstoy, the famous Russian novelist, was here from England to report to Cleveland-area friends who he hopes can help save him from financial ruin.

Nikolai Tolstoy, author of eight historical books, visited Mentor, Geneva and Cleveland last weekend to meet with more than 800 Slovenian immigrants who are trying to help continue his appeal of a record-setting libel judgement two years ago that has bankrupted him. It is a result of his telling a long-hidden end-of-World-War-II-story to the world.

The author's personal story has all the makings of an exciting book itself.

Tolstoy, 56, wrote a book called "The Minister and the Massacres," in which he said that Harold Macmillan, who later became prime minister, sent thousands of Yugoslavian and Russian prisoners of war to their deaths by handing them over to communist forces at the end of World War II for political reasons. At the time, he was resident minister attached to military headquarters. The Macmillan family denied the allegation.

Tolstoy's book accused Lord Aldington, who was then Brig. Gen. Toby Low, chief of staff of the British Fifth Corps, of ruthlessly carrying out the policy. The Fifth Corps had held the prisoners in Klagenfurt, Austria. Aldington, now 77, did not respond to the book, but when Tolstoy and Nigel Watts, an English developer, published a pamphlet comparing Aldington's conduct "with the worst butchers of Nazi Germany," the lord sued for libel.

Aldington won a \$3 million libel action against the author and developer, three times the previous libel record in England.

The British Broadcasting Corp. produced an hour-long documentary on the case.

Tolstoy was forced to declare bankruptcy because of the libel settlement and is struggling to save the roof over his head. He lives with his wife and three children in the countryside outside London.

Efforts to appeal the judgement in England have failed because of a court requirement that Tolstoy first raise \$225,000 to pay Aldington's legal expenses.

So he has taken his case to the European Commission on Human Rights in Strasbourg, France. This commission has the power to decide whether the trial and decision in England complied with the requirements of the European Convention on Human Rights. Tolstoy said it is now his best chance for justice.

Why Cleveland? An estimated \$110,000 has been raised for Tolstoy's defense and appeal by more than 1,000 veteran Slovenian communist fighters here and in Canada, Europe and South America. Tolstoy said he also has been helped by Serbian, Croatian and Russian anti-communist veterans groups who also suffered and believe he was right. The groups say the British establishment ganged up on Tolstoy.

Two of three men who survived the execution of an estimated 30,000 Slovenian soldiers turned over to the communist partisan fighters led by Josip Broz Tito, Yugoslavia's president, live in Cleveland and conduct fund raising from here.

Milan Zajec, 65, who is president of the Tabor Slovenian Anti-Communist Fighters, a veterans group, and Frank Dejak, 65, both of Cleveland, testified for Tolstoy at the trial in England. Zajec's story of survival is detailed in the book.

They said they were taken to a remote Slovenian woods with others who were shot and thrown into a giant natural pit. The killing went on for three weeks, they said. Incredibly, their wounds were superficial and after days of hiding among the bodies, they escaped to tell the story that no one seemed much interested in until Tolstoy came along.

"Tolstoy is a great man who has exposed the massacre, which was hidden all these years from the world, and made it public," said Zajec, a retired Cleveland machinist. "We will do all to help him against the powers in England who want it buried again."

Tolstoy's wife, Georgina, who has formed a foundation to keep Aldington's hands off the newly raised money, stands behind her husband like a partisan fighter.

Nikolai Tolstoy, a tall, handsome man born and raised in England, looks like he could play a leading role in an English play.

In his real-life drama — with supporting roles played by his Cleveland-area friends — he just might have the cast necessary to emerge triumphant.

William F. Miller also covers ethnic affairs.

SLOVENIJA – OŽIVLJENA!

Slovenija! Dežela, ki ni našla mesta na zemljevidih sveta. Narod, ki ni obstojal za svetovno javnost. Sami sebe smo tolažili in so nas učili, da smo se leta 1918 po stoletjih osvobodili nemškega jarma (Zamolčali so nam balkanskega) in postali svobodni v bratskem zagrljaju z „južnimi brati“. Kako lepo je zamenjati gospodarja. Njegov bratovski bič ne boli tako hudo. In če se prav spominjam, je zapisal Ivan Cankar o Slovencih: — „Za hlapce rojeni. Za hlapce vzgojeni. Gospodar se menja, bič pa ostane“!...

In šel je še dalje v naš čas ko je zapisal: — „Gledal sem jih ko so šli k litanijam, moliti Krista — v njih očeh pa je bilo blato. Pobeljeni grobovi“! ... Cankar je bil velik Slovenec.

V prelomnici časa se je zgodil čudež. Slovenija je našla svojo dušo. Ali pa je to zadnji poskus malega naroda, ki z neverjetno energijo hoče postati del Evrope in po stoletjih postati sam svoj gospodar, kjer naj bi vladala svoboda, brez kontrole partije ali čaršije. Toda imperiji ne propadajo brez krvi in žrtev. Tudi balkanski ne, katerega so ustvarili pred 73. leti na zapadu in ga hočejo še obdržati kot zadnjo postojanko Stalinove dobe. In mali, nepomembni slovenski narod se je uprl balkanizaciji in postal svetovno čudo, ki ie „premagal“ slavno Jugoslovansko ljudsko armijo, kot David in Goliat. Če bi to bili Slovenski domobranci, se ne bi čudil.

Toda po 46. letih oboževanja „Jugoslovanske ljudske armije“, katera ni nikoli premagala Slovenskih domobrancev, pa jih je s pomočjo zapada po vojni poklala, smo dočakali dan, da je po 46. letih ista „Jugoslovanska ljudska armija“ zopet RODILA ODPOR zdravega dela slovenskega naroda, kot ga je že pred ustanovitvijo Slovenskega domobranstva v septembru 1943 in do konca druge svetovne vojne, ko so slovenski janičarji vodili boj proti Slovincem isto kot leta 1991, ko je napad na Slovenijo UKAZAL GENERAL JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMIJE, SLOVENEK KONRAD KOLŠEK! Slovenski narod bi ga moral postaviti pred sodišče kot IZDAJALCA!

Nastaja veliko vprašanje: ali bodo Združene države, ki vladajo svet, naklonile malo milosti in svobode narodom Jugoslavije; ali nas bodo zopet prepustili usodi njihovih interesov, kot to delajo sedaj n.p.r. s Kurdi, Palestinci itd.? Ali bo Evropa še nadalje bila pod kontrolo od zunaj? Ali pa je vse skupaj samo začetek konca malih narodov in bomo Slovenci prva žrtev na oltarju „svobode, demokracije in samoodločbe narodov“? O, kakšne fraze?! Bomo Slovenci zopet postali žrtev istih? Z njimi bo Slovenija postala samo nekaj, kar je nekoč obstojalo kot Kelti na istem prostoru.

Vprašanja za vprašanji se vrstijo, odgovora ni! V upanju, da se bo uresničila želja vseh Slovencev, kjerkoli že živimo — Svobodna Slovenska Država! Potem bomo lahko rekli z besedami pesnika Balantiča: — „NEKOČ BO LEPO!“

Za gl. odbor
Florijan Slak tajnik

Dogodki v Sloveniji se naglo spreminjajo in imajo tudi svoj vpliv med nami, a žal ne vedno pozitiven. Vsak gleda na spremembe skozi svoja očala, ki pa so včasih daleč od stvarnosti, in ne vidijo tistega, česar se tudi žasniki radi ogibljejo in temu pravimo: trezno objektivnost ali presojo. Bodi-mo realisti!

V Sloveniji imajo „demokracijo“, v praksi pa vlada stara partija, ki sedi na kapitalu. Do demokracije, kot jo poznamo mi, je še dolga pot.

Z novo svobodo so tudi naši ljudje dvignili glavo. Ustanovili so „Društvo za ureditev zamolčanih grobov v Sloveniji“, kar vsi veste. Prav tako so ustanovili novo društvo z glasilom: „ZAVEZA“.

Preživeli domobranci ne morejo dati svojemu glasilu domobrantsko ime. Tudi mi ga nismo uporabili pred 36. leti ob ustanovitvi naše organizacije, ker povsod je vse pod političnim oblakom. Situacijo moramo razumeti in če moremo pomagati, je to treba storiti. Naši preživeli soborci v domovini so veliko prestali, da so ostali zvesti svojim pobitim soborcem celih 46. let, za kar jim gre vse naše priznanje in pomoč!

Letošnja spominska proslava na Orlovem vrhu Slovenske pristave v Genevi, Ohio 15.-16. junija 91, je za nami. Velika pomembnost je bila grof Nikolaž Tolstoj, ki je bil glavni govornik. Udeležba je bila prav radi tega še toliko večja in upam, da bodo o tem kaj več napisali udeleženci iste. Tolstoj se zelo rad nahaja v slovenski družbi. Ob dolgem slavlolu slovenskih zastav na Orlovem vrhu je šaljivo pripomnil: — „Kako lepo je videti toliko 'Ruskih' zastav!“... (Ruska zastava je enaka slovenski.)

Naše vrste se redčijo. Vedno izgubimo kakšnega člana. V kratki dobi so nas zapustili soborci: Jože Kastelic, Jože Golobič in Milko Pust. Težko se je posloviti od starih prijateljev, za katere ni nadomestila. Tolaži nas zavest, da niso umrli — le odšli so v svoje čete, da pripravijo pot za nas! Njihovim sorodnikom naše iskreno sožalje!

XXIII. redni letni občni zbor Rožmanovega doma

Zaradi nepredvidenih tehničnih ovir se je ta občni zbor vršil šele 18. avgusta 1991 v Rožmanovem domu za poslovno dobo od 1. 3. 1990. do 28. 2. 1991.

Predsednik čarman Peter je pričel in vodil občni zbor, ki ga je začel z molitvijo, se spomnil umrlih članov, pozdravil navzoče in prešel na poročila odbornikov.

Tajnik Jože Žerovnik je poročal o delovanju te ustanove. V tej dobi so umrli štirje člani: Baraga Aleksandra, Dimnik Janko, Černič Martina in Prelog Miloš. Zahvalil se je dr. A. Starcu in župniku Bidovcu za versko skrb v tem domu.

Blagajnik lic. Ivan Korošec je podal blagajniško poročilo. Zahvalil se je vsem darovalcem za pomoč, posebno onim iz Kanade in ZDA, da se lahko s to pomočjo vzdržuje stavba, pomaga stanovalcem in da se naredijo razna zboljšanja v Rožmanovem domu.

Predsednik Čarman poroča o delih, ki so bila izvršena tekom poslovne dobe v domu: nakup nove črpalke za vodo, dva termotanka od 200 litrov, pleskanje štirih sob ter vsa potrebna popravila same stavbe. V bodoče je predvideno, da se naredi dvigalo, ki je nujno potrebno.

Po teh poročilih je bila dana razrešnica odboru.

Volitve. V soglasju z zborovalci je bil potrjen sedanji odbor, le izpraznjeno odborniško mesto je zasedel g. Jeriha Marjan.

Slučajnosti.

Nova letna članarina znaša 50.000 avstralov a upokojenci plačajo le polovico t. j. 25.000. Ponovno je pooblaščen zavetiščnik Tone Šušteršič, da lahko pobira članarino in dobrodelne prispevke.

Sprejet je bil predlog, da je Tone Šušteršič pooblaščenec odbora za Rožmanov dom.

Lic. Ivan Korošec je izročil — daroval Rožmanovemu domu slovensko zastavo, ki jo je prinesel iz Slovenije.

Predsednik Čarman se je ob zaključku občnega zborovanja zahvalil odbornikom, članom, dobrotnikom, vsemu osebju, ki prostovoljno pomaga pri vseh prireditvah Rožmanovega doma, Zvezi „Žena - Mati“ in njenemu odseku iz San Justa za vso pomoč. Izrazil željo, da bi tudi v bodoče vsi sodelovali in podprli to potrebno socialno ustanovo, nakar je zaključil občni zbor ob 12. uri.

NAŠI MRTVI

† Vintar Matija

Po večletni bolezni na srcu je umrl 8. avgusta 1991. v Casanovi — Buenos Aires, soborec **Vintar Matija**.

Pokojni se je rodil 14./6./1925. v Sv. Gregorju pri Velikih Laščah. Živel je v Villa Ballester, kjer je imel mesarijo. Zadnja leta se je preselil z ženo — roj. Dolčič — v Casanovo, kjer sta ženi umrla dva brata in pustila prazen dom.

Od vsega začetka je bil protikomunistični borec, najprej legist, a nazadnje v težki četi Velikolaškega udarnega bataljona.

Soborca Matijo bomo ohranili v dobrem spominu in mu želimo miren počitek na pokopališču Villegas — San Justo.

Ženi z družino in ostalemu sorodstvu naše globoko sožalje.

Soborci

Umrli so v Argentini:

† dr. Franc Bajlec

Dne 2. julija je umrl v starosti 89 let dr. Franc Bajlec, advokat in narodni poslanec, doma iz Prekmurja. Bil je med ustanovitelji NO za Slovenijo in tudi njegov član.

Naj mu bo lahka argentinska zemlja!

Žalujemo družini naše iskreno sožalje!

† Pavla Zupan

24. junija je v 89. letu starosti odšla k Bogu po večno plačilo gospa Pavla Zupan, velika dobrotnica Rožmanovega doma.

Bodi ji lahka argentinska zemlja!

Užaloščeni družini izrekamo naše globoko sožalje.

† Marjan Willempart

23. junija je preminul znani kulturni delavec g. Marjan Willempart, čigar delo ustvarjanja umetniških lepot bomo ohranili v trajnem spominu.

Bog naj mu podeli večni pokoj!

Žalujemo pridružujemo tudi mi naše žalovanje.

IZ PISEM

Spoštovani g. Ing. Matičič!

A. 29. 7. 91. /Slovenija/

Pred nedavnim me je obiskal naš emigrant g. F. J. iz Clevelanda in mi pustil en izvod revije TABOR 3-4/91. Od začetka do konca sem vse prebral.

Zasledil pa sem Vaše ime, ki se mi zdi poznano. Oprostite, ker bom vprašal kar naravnost: gospod Matičič, ste Vi nekdanji predavatelj na Grmski šoli v Novem mestu. Če ste, Vas osebno poznam. Kajti ime, priimek in naziv bi ustrezalo osebi, se pravi, Vam.

V letu 38/39 sem bil v letni kmetijski šoli in se Vas prav dobro spominjam.

Zdaj je v nekdanji šoli vse spremenjeno. Avtomobile prodajajo tam. Slabo.

Če ste pravi, za katerega Vas imam, lepo prosim, odpišite mi. Jaz nisem imel sreče, da bi šel iz Vetrinja naprej, ampak sem šel nazaj vse do Roga, odkoder sem ušel, me ponovno dobili v roke in obsodili na smrt, potem pa na 20 let, od katerih sem 9 in pol presedel. Vse do letos si o tem nisem upal spregovoriti.

Prosim, če je le mogoče, seveda, da bi mi pošiljali revijo Tabor.

Bodite lepo pozdravljeni in Bog živi Vas vse skupaj! S. M.

Šel sem brate iskat...

Kakor, da se utrgal je plaz
je obtičala skala
nad zadavljenim breznom;
z zemljo in gruščem pokrita,
z bršljanom ovita.

Ob stenah vdolbine
lobanja izgledanega brezna.
V njej skalne police
z razmetanimi, rjavimi kostmi
in konci božeče žice.

Tisoč razdrtih želja,
trohneči spomini,
pokopane obljube
vse zasuto v bolečini.

Janez Rotar

Vse prst postaja
za novo rast,
za rod,
ki prihaja.

Po izmitih stenah
solze polzijo
in se trgajo kakor hizop
v nežegnani grob.

Tik — tik — tik — —

Že pol stoletja,
dneve in noči
nekje v globini
odmev šteje kosti...

VETRINJSKO POLJE

(Nadaljevanje)

Z bratrancem in sošolcem Ivanom sva se drugič srečala pred štirimi leti, ko je bil spet tu. Kakor prvič, sem ga tudi tokrat vozil po slovenski deželi. Nekoliko bolj se je razgovoril in razkril. Najbolj mi ostaja v spominu njegovo začudenje, da Slovenci v domovini danes govorimo o preživetju — po vsem tem, po tolikšnem zmagoslavju v besedah. S takim vprašanjem da se dandanes ni srečal nikjer po svetu, kjer se giblje. — Od zunaj vas nihče ne ogroža, torej se ogrožate sami, z načinom življenja. O življenju v tujini in stran od doma je dejal, da ga ne moti.

— Saj veš, se je nasmehnil, da sem že v gimnaziji sanjari o tem, kako bi šel po svetu. In bral sem predvsem takšne knjige.

— Kot otroci, kot mladostniki, ki so nam komunisti pobili najbližje, brate, starše, smo bežali pred smrtjo. Če bi ne bili bežali, bi se nam zgodilo to, kar se je tistim, ki so ostali doma in se prvi priglasili novi oblasti. Zgodilo bi se nam to, kar se je tistim, ki so jih Angleži z ukano izročili nasprotnikom. Vaši oblastniki vsa ta leta in desetletja niso hoteli ničesar vedeti o nas. Zanje nismo obstajali. Če so nas vendarle jemali v misel in besedo, so nas zmerjali, zlohotno zaničevali in nam vse mogoče podtikali. Hkrati so povsod vohljali za nami in skušali za to pridobiti posameznike. Tudi tistim,

ki so prihajali po dolgih letih domov na obisk, niso dali miru, klicali so jih na nekakšne pogovore in siliili vanje. In ves svet je na politični ravni sledil le tem vašim oblastnikom in njihovim besedam. Tudi Rim, Vatikan, pri tem ni bil izjema... Če ne bi bilo z namj duhovnikov in nekaj izobražencev, ki so skrbeli za nas kot Slovence v narodnem, duhovnem in gmotnem, bi se pač hitro porazgubili. Največ zaupanja je v nas obujal škof Gregorij Rožman, dokler je bil živ, ta nas je tudi obiskoval in spodbujal.

Štiri leta ste bili tam na Koroškem, sem dejal bratrancu Ivanu. Ali je v tistem dolgem času stopil kdo iz Slovenije do vas, da bi vas nagovoril k vrnitvi, mogoče celo kdo od uradne, oblastne strani?

— Nesmiselno vprašanje, je dejal bratranec kratko. Sam dobro veš, da so presekali pot celo nekaterim tistim, ki so se vračali s Koroškega, kjer so iskali svoje konje. Pregarjali in zaprli so vsakogar, ki je skrivaj prišel nazaj, ki je takemu beguncu nudil pomoč ali zavetje. Za temi je večinoma prav tako izginila sled.

In vendar, sem pripomnil, moj stric Seliškar se je vrnil tretje leto, in ostalo je brez hujših posledic.

— Izjema pač, je dejal bratranec. Nisem pa mu povedal, da se je stric Janez Seliškar takrat odločil, da se vrne na Koroško, da bi nagovoril druge k vrnitvi, vsaj najbližje. Sam da je najboljši dokaz, da se ne bo nič zgodilo, vsaj ne najhujše. In tudi nisem povedal bratrancu Ivanu, da so na KLO (krajevni ljudski odbor, občinska pisarna) stricu Janezu sicer dali potrebne papirje, da je šel na pot. A ko se je pripeljal na Jesenice, so ga prijeli in v spremstvu poslali nazaj domov. Niso mu pustili na Koroško, da bi koga nagovarjal k vrnitvi. Novi, ljudski oblastniki so bili pač zadovoljni, da so se znebili tolikšne množice drugače mislečih, pred nekakšnimi volitvami. S takšnim sovražnim ravnanjem so laže zastraševali te, ki so ostali doma.

Zato pa mi je bratranec Ivan povedal, kako je pred kakimi desetimi leti med njimi odmevala usoda Franca Teliča, ki se je bil udomil na Koroškem.

Ob obisku domačega kraja so ga prijeli, inregarjali so ga domači terenci. Na sodišču v Ljubljani je bil obsojen na petnajst let ječe za dejanja, ki jih ni storil in ki mu jih niso mogli dokazati. Nastopanje krajevnih terencev je bilo spet bolj razkazovanje in uveljavljanje sovraštva kakor moči. Ni čudno, da večina beguncev ne prihaja v Slovenijo, ampak obišče le Koroško, ki jim je prva dala zatočišče in jim je obvarovala življenje. Na Koroškem je ostalo kakih štirideset begunskih duhovnikov in niso postali displaced persons. Delovali so in delujejo na dvojezičnih farah in varujejo slovenstvo na Koroškem. Katoliški koroški Slovenci so skušali obdržati tudi šolnike izmed beguncev, bilo jih je prek sedemdeset. Angleška uprava je leta 1946 bila pripravljena postaviti slovensko šolstvo južno od Drave, v Celovcu pa slovensko gimnazijo. Toda vmes so posegli predstavniki Osvobodilne fronte, glasniki tistih, ki so bili v ozadju, in kategorično nasprotovali ustanovitvi gimnazije, češ da bi to oslabilo in oviralo nastop Jugoslovanov na mirovni konferenci v Parizu pri zavzemanju za priključitev Koroške...

— Poglej, je nadaljeval bratranec. Brat tvojega svaka in tri njegove sestre pa mož četrte so šli čez. Svakov brat je bil med vojno župan. Nekdo je moral biti, kakor je bil kdo drug rektor ali predsednik akademije znatnosti. Moža njegove sestre so vrnili in pokončali, ostali so trije otroci in vdova. Oni štirje tudi ne morejo domov, niti na obisk. Zaslepljeno sovraštvo do tistih, ki so se uveljavljali pred vojno v katoliškem prosvetnem domu, zaslepljeno sovraštvo do lastnih ljudi je nezaslišano in se ne da pojasniti z drugim kakor z boljševisko obsedenostjo in z nezadoščenostjo, ki jo ta v njih zapušča. Dobrotnosti se da zadostiti, sovraštvu se ne more, brezmejno je in kjer je zasajeno, raste iz sebe samega.

Pred dvajsetimi leti, ob priložnosti, ko je tedanji prvak slovenskih komunistov izjavil, da „smo z njimi — z begunci in emigranti — opravili leta petinštiridesetega“ in da ne obstajajo, jih socialistična Slovenija ne pozna in prizna, sem negotovo zapisal v ljubljanski študentski Tribuni 1968: „Če velja to za generacije očetov — ali naj velja tudi za generacije sinov, ne toliko na tej kakor na oni strani? Ali bo treba drugače obravnavati sinove naših izseljencev od sinov političnih emigrantov, zdomcev? Ali bo za nas to le vprašanje zgodovine in pa nekakšne nacionalne sentimentalnosti ali pa je morda navzoče še kakšno drugo, etično globlje vprašanje? Prav bi bilo, ko bi o tem kdaj resno in z vso nacionalno odgovornostjo razmislili, saj se bo to vprašanje poslej nedvomno pojavljalo vse pogostejše.“ (Tudi v knjigi Iz prispevkov, 1971, 191.)

Žal se to vprašanje ni obravnavalo, še dosti kasneje je v odgovor nanj priletelo najokrutnejše prekletstvo, da so ti ljudje, če že obstajajo, „napol stekli“.

A tistim, ki ostajajo zasvojeni s svojim videnjem resnice, nalaga usoda dolgo življenje in jim ga greni z neodstranljivo, nepremagljivo in najbolj trdovratno resnico, da so bili in da ostajajo del velike zablode. Podaljševalci so njenih nikoli docela premaganih in odstranjenih tragičnih posledic za človeka posameznika in za občestvo, za slovenski narod kot celoto.

Zvrščali so — in še danes zvrščajo — ljudi v „naše“ in v one druge. V stiskah smo prestopali črto ločnico, z najboljšimi nameni. Skušali smo med njimi naravnnavati tok k človeku in k narodovemu izročilu, stran od obremenjujoče in narodno razosebljajoče ideologije. A pri tem prizadevanju mismo dosegli upoštevanja vrednih uspehov. Zmeraj so nas potiskali na obrobje. Uspelo nam je kljubovati le pri posameznih narodnokulturnih vprašanjih. Niso nam zaupali, a tako tudi mi ne njim. Naše besedovanje, pogosto tudi zelo kritično, so jemali na znanje zaradi naravnavanja lastnega dela. Naše naivne, lahkovrne pripombe in ugovore so vselej obrnili sebi v prid, za doseg svojih ciljev. Nasledek vsega tega je današnje razdejanje, današnja brezperspektivnost v narodnem in gospodarskem pogledu. Razkroj vrednot je potekal cela štiri desetletja in je pripeljal do kritičnega razvrednotenja etičnih vodil in ravno tako tudi človečnosti v medsebojnih odnosih.

Če bodo ti moji ljudje, moji rojaki, o katerih tu govorim, brali ta spis,

se bodo najbrž vprašali, ali smo se mi tu doma počutili bolj srečne v svojem življenju kakor oni, ki so se morali zateči v zdomstvo, večinoma prek oceanov. Vprašali se bodo, kakor moj bratranec Ivan ob obisku pred štirimi leti, kako moremo Slovenci na svoji zemlji danes govoriti o preživetju, in sicer na lastnih tleh. Mogoče se bodo vprašali, ali niso tudi tega krivi spet prav oni sami, emigranti in zdomeci, ki da so odpadki od naroda, kakor se jim je vsa leta sproti obešala krivda za vse kar se je v domovini zapletalo.

Ko se bodo begunci iz leta petinštiridesetega vpraševali o naši človeški, osebni sreči, bi jim mogli odgovoriti, da smo v osebnem življenju gotovo bili dosti in večkrat srečni, a da tudi ta sreča ni celovita in zanesljiva, če ti ogrožajo dom, jezik in kulturno izročilo, če sistem sam zaničuje podedovano. Varnosti v narodnem in družbenem pogledu, torej pravičnosti in ustrezne obravnave osebnega dečja, v resnici nismo bili dosegli, nismo je deležni. Narodnobivanjska in družbenoeksistenčna kriza dandanes sicer bolj pritiska na dvajsetletnike, tridesetletnike kakor na nas starejše, ukročene in obremenjene s procesi, ki so desetletja vodili k sedanjemu stanju, a posledice so za vse porazne.

Starejši, nekdanji medvojni in povojni mladostniki, ki smo šli skozi najtrše čole življenja v ideološko skrajnje utesnjenih razmerah, smo v osebnem življenju vendarle doživljali srečne trenutke. V osebnem družinskem življenju smo se imeli človeško radi. Čas miru v Evropi je bil naši zasebnosti naklonjen in smo res mogli živeti dvojno življenje, tisto družinsko v duhu naše tradicionalne vzgoje, in to, ki smo ga morali usklajevati z zunanjimi zahtevami in političnoideološkimi deklaracijami in košenicami. Tako smo se skrivaj cerkveno poročali, navadno v kaki odročni podeželski cerkvi. Mojega gimnazijskega sošolca in njegovo dekle je na primer poročil profesor Anton Trstenjak na Skaručni nad Ljubljano. Ker je bil moj vrstnik prosvetar, so mu potlej rekli: — Ali greš sedaj v partijo ali pa boš ob službo. Storil je prvo, kaj bi drugega. So pa o vsem bili na tekočem, o vsem so vse vedeli. Zaupnike so imeli med zasledovanimi, med temi, ki so jih nadzirali. Do tega so jih pripravili po preizkušeni metodi zastraševanja in so jih klicali na pogovore ob najbolj nenavadnih urah. Boj proti „kontrarevoluciji“ je prva naloga revolucionarjev. Vse drugo je manj pomembno. Tako ta boj traja, dokler revolucionarji žive.

Srečni smo bili tudi, ko so se nam v Ljubljani rojevali otroci. A naša sreča je bila posebne vrste. Drugačna, zarotniška je bila, ko smo svoje otroke kot drugorazredni in nesvobodni uradniki mogli na skrivaj dati krstiti kje stran od domačega kraja, kasneje skrivaj tudi birmati. Skrivaj, a s toliko večjo zbranostjo smo slavili božični in velikonočni praznik. Kratnje božiča je ljudem prizadelo globlje kakor karkoli drugega — hoteli so jim vzeti dušo. To je bilo nasilje nad človekovo duhovnostjo in sploh največja hudo-bija, ki si jo je privoščila doktrina. Nekoč sem o božiču doma vrtel gumb na radiu, da bi dobil božično glasbo. Prišel sem na Ljubljano in tam so vrтели poskočne narodne. Moja mati je prizadeta in trpko dejala: — Druge pojejo Sveta noč, pri nas pa čak se je oženil...

Vse to naše ravnanje v posebnih okoliščinah je v nas zapuščalo prej pozitivne kakor negativne posledice. Zlasti smo obžalovali posameznika, ki se je iz strahu ali celo stremuštva bolj podrejal zahtevam, kakor bi to dopuščala njegova notranja vsebina. Navzeli smo se duha in psihologije manjšine, in mi žudno, da smo ravno iz teh vrst prvi in odločno opozarjali na položaj slovenske manjšine v zamejstvu.

S temi in takimi spremljavami našega življenja skozi ta štiri desetletja smo ohranjali poseben, v resnici nekako odmaknjen odnos do družbe in do njenih znakov, do njene ureditve in njenega oblastniškega vrha, ki ga nismo čutili in sprejemali za svojega, čeprav smo ga morali priznavati. To svoje življenje smo mogli posredno pokazati le do tistih v svojem okolju, ki so o nas odločali neposredno in iz leta v leto, iz desetletja v desetletje. Nenehno so nas pretresali, ocenjevali po svojih merilih, presojali in poročali o naši politični primernosti, napadali naša nacionalna prizadevanja, zaradi katerih smo prihajali tudi v odkrita nasprotja z režimom, na primer ob ustanovitvi Kluba prijateljev zamejskih Slovencev leta 1969.

Prav zavoljo vsega tega smo bili celo s strani režima in oblastnikov nekako intimno povezani s tistimi našimi bližnjimi, ki jih uradno ni bilo, čeprav so živeli, delovali in se trudili na svoj način za slovenstvo, torej z begunci, političnimi emigranti. Prek obravnave nas tukajšnjih smo spoznavali, da emigrantom nikakor in nikoli ne bodo odpustili, da poleti petinštiridesetega z njimi niso mogli storiti tistega, kar so storili z vrnjenimi. Ne gre za to, ali bi likvidirali vse ali pa le del. Gre za to, da nad njimi niso mogli izpričati svoje „milosti“, gre za to, da jih človeško, tudi fizično niso mogli poniževati, kakor so vrnjene, večinoma prav do izničenja. Nad njimi ni bilo mogoče izvesti rituala maščevanja, in tako je ostala nezadoščenost. Nadomestilo je bilo mogoče iskati v izvajanju poskusov prevzgojnih procesov nad temi tod in v vzdrževanju strastne sovražnosti do emigrantov.

Mogoče bo kdo drug kje rekel, ali je treba danes po tolikih letih in izkušnjah še govoriti ali pisati o zablodah preteklega časa, o slepotah tistih, ki so verjeli tudi ideologiji in so z njo zavdani zasejali razdor doma, kar je slovenski narod potiskalo in ga danes potiska na rob propada. Mogoče bo kdo dejal, ali je vredno buditi spomin na mrtve, ki nas po naši človeški strani vse tako zelo prizadevajo, ko bi se pa s pozabo mogli razbremeniti in bi bilo to potrebno za naše lastno sedanje in prihodnje življenje. Mogoče je ta pomislek utemeljen vsaj glede tega, da ne more priti do sprave med nekdanjimi nosilci boljševiške revolucije in pa branilci tradicionalnih slovenskih vrednot in teženj, ki so kot vrednote in težnje danes vendarle spet v ospredju in zlasti žive v ljudeh, če že niso uradno priznane oziroma upoštevane.

Ta pomislek, povezan s svojevrstnim samožrtvovanjem, bi bilo mogoče upoštevati in prekriti pogorišče s pepelom, če ga ne bi vedno znova dvigalo sovraštvo. Komur ostaja sovraštvo do nekdanjih nasprotnikov zadnja in edina potrditev o pravilnosti lastnega ravnanja nekoč in danes, kdor se hrani z lastnim sovraštvom, ni zmožen premagati zla v drugem, pa strasti in sla-

bosti v sebi. Ta ne misli o prihodnosti svojega naroda, ki more obstati le ob sožitju različno mislečih in človeško čustvujočih.

Zakaj tedaj pisati o teh težkih in grenkobo zbujujočih vprašanjih in dogodkih? Tu in drugod je na tisoče in tisoče Slovencev, ki nosijo v sebi podobne zgodbe o svojih bratih in bratrancih, stricih in sovaščanih, razdeljenih v podobnih razmerjih, kakor so bili ti v moji rojstni vasi. In moja rodna vas v tem pogledu, s svojimi značilnostmi nikakor ni izjema v okviru nekdanje Ljubljanske pokrajine, pravzaprav celotne nekdanje Kranjske. Nasprotno, je le ena izmed tisoč podobnih. A po tragičnosti, po žrtvovanosti človeških življenj v zadnjih petih desetletjih se iz celotne slovenske narodne zgodovine ne more primerjati prav nobeno tako kratko obdobje, po bratomoriji pa niti celotna slovenska zgodovina ne. Specifični nasledek tega okrutnega dejstva in podaljševanja revolucije je tudi okoliščina, da je obseg samomorov dosegel stopnje, ko že izrazito ogrožajo naš obstoj. Ta nesrečna bela kuga pobira predvsem mlade ljudi. Trideset tisoč v povojnih desetletjih je opomin, strahotnejši kakor katerikoli.

Nasilje človeka nad človekom, skupine nad skupino ne zbledi. Kot živ opomin se prenaša iz roda v rod, prerašča v topo bolečino in zapušča nenehno bojazen. Francoski pisatelj nobelovec Anatole France je še sto dvajset let po krvavi francoski revoluciji v romanu Bogovi so žejni (*Le Dieu son soif*, 1912) zajel tragiko revolucije. Zajel je njeno najtrajnejšo stran, izključno le njeno temno, zločinsko, nečloveško stran, kakršna nasproti razglaševani odrešilnosti sleherna revolucija v resnici je. Vse namreč, kar revolucije dosežejo s krvavimi prevrati in nasiljem nad ljudmi v bratomorni vojni, je mogoče doseči po naravni razvojni poti bolj zanesljivo, z manj žrtvami in predvsem s trajnejšimi sadovi, veljavnimi za naslednja obdobja. Narodi te države so se edini v drugi vojni obremenili z bratomorijo revolucije in kaj jim je to trajnega dalo v primerjavi z drugimi narodi? Tisto iz tradicije, kar je revolucija zaradi svoje doktrine na mah uničila in zapustila razdejanje v človeku in v narodovi dediščini, se v naslednjem obdobju z mnogimi žrtvami, mukoma in vztrajno obnavlja zaradi skladnega nadaljnjega razvoja, da bi življenje naroda teklo dalje zvesto izročilu in ne zaostajajoč za razvojem drugih narodov, z revolucijo neobremenjenih.

Revolucija je bila in je predvsem umeščanje novih oblastnikov iz vrst majhne skupine, ki zasleduje osebne cilje, to je njen prvi in pglavitni namen, ki pa ga prekriva z odrešilskimi izjavami. Vse drugo je podrejeno uresničitvi te oblasti, tako tudi naslednja leta, ko si posamezniki tudi v medsebojnih nasprotjih skušajo oblast ohranjati za vsako ceno in z vsemi sredstvi. Zato se je še sleherni revolucionarni vodja in oblastnik izneveril svojim revolucionarnim prisegam in odrešilskim obljubam.

O tej revoluciji svojevrstno govori soha svetega Florjana v moji vasi, zavetnika pred ognjem. Vojno je prestal v niši na pročelju gasilskega doma. Preživel je tudi viharni prvi povojni čas. Nato je izbruhnila kulturna revolucija, ki je nalagala rušenje kapelic in drugih tradicionalnih znamenj. Nekdo

od vaških gasilcev je pravočasno zvedel za nevarnost, ki je grozila Florjanovi sohi. Zvečer pred obračunom z „zaostalostjo“ je soho vzel iz niše na gasilskem domu in jo doma skril v slamo. Nato je sveti Florjan kot svetopisemski cestinar dolgo let stal v kotu farne cerkve. A ko so pred nekaj leti gasilci svoj dom obnovili in povečali, so se med sabo dogovorili, da bodo soho svetega Florjana spet postavili na pravo mesto, v nišo na pročelju doma ob glavni cesti. To so storili in danes sveti Florjan spet izpričuje svojo navzočnost, gasilec v zadoščenje, vaščanom kot znamenje njihove pomiritve. Po tem zgledu so ravnali v sosednji vasi, tudi tam je bil sveti Florjan več ko tri desetletja v ilegali... Da bi nas naprej varoval pred ognjem!

Hujša je bila usoda prosvetnega doma iz leta 1907. Osvoboditelji so ga nacionalizirali in spremenili v obrtno delavnico, nato pa pustili propadu. Pred nekaj leti so ga razpadajočega farani odkupili in na istem mestu postavili nov, lep in še prostornejši kulturni dom, da živi svojemu namenu.

Današnji naprednjaki pa so tesneje ko kdaj zamejeni za svoje ograje in v svoj tesni svet.

Tako se je začela tragedija, ki je dosegla svoj višek v Vetrinju in še kasneje. (M. Mikuž, Zgodovina Slovencev, CZ Ljubljana, 1979, 865)

Ob koncu se samo ponuja vprašanje, kakšna je pravzaprav bila družbena in politična podoba moje vasi, da je med drugo vojno doživljala tako strahovit križev pot? Iz izkušnje lahko govorim le o tridesetih letih, čeprav človek v dojemljivem času prisluhne vsaki možnosti, da bi v svojem okolju spoznal čim več iz prejšnjih časov in vse to vsrkal vase.

Katoliška smer je imela na podeželju izrazito duhovno in politično-idejno premoč. Vrednostna merila so bila na njeni strani. Kdor je v moji vasi hotel, da se mu priznava, kar je pomenil in veljal, ni bil pri drugačni usmeritvi. Vaško kulturno življenje je skoraj v celoti potekalo v katoliških organizacijah in te so skrbele za vse skupine. Globoko v zavesti mi ostaja spomin na zadovoljstvo moje matere, da so se žene sestajale na shodih Marijine družbe, namenjene le zanje. Tako so se kmečke žene počutile samozavestneje, kakor jim je kmečko življenje sicer omogočalo. Orlovsko društvo je bilo razgibano s svojimi dejavnostmi. Katoliški prosvetni dom je bil v moji vasi zgrajen že leta 1907. Raven in kakovost pogostnih prireditev sta bili v njem za podeželske razmere visoki. Sokoli se v vasi z Orli na tem področju niso mogli kosati, in če ne bi bilo primorskih priseljencev, skorajda ne bi mogli niti obstajati. A Primorci so bili tudi pri katoliški strani. Med sabo so se razlikovali že pri pozdravljanju: Orli so pozdravljali z nekoliko vsiljivim Bog živi, Sokoli pa z neslovenskim Zdravo. Pri Sokolih so se zbirali večinoma nekmečki posamezniki, nekateri so skušali uvesti tamburaštvo. Bili so jugoslovansko integralistično usmerjeni in neomajni privrženci dinastije. Orli so gojili predvsem slovensko izročilo v duhovnem in kulturnem obsegu.

V mestih je bilo precej drugače — prevladovali so naprednjaki, liberalno usmerjeni meščani, veliko jih je bilo včlanjenih v Sokola. Naprednja-

štvo je bilo pri mladem slovenskem meščanstvu večinoma pozunanjeno, pri marsikom tudi zakrivanje kmečkega porekla v kolenu, dveh nazaj. Nekateri meščani so bili ponosni na kmečke prednike, drugim je bilo to premalo. Tudi veliko duhovnikov je bilo kmečkega rodu, in po okusu meščanov so bili le svetovljanski med njimi. Spomnim se, da smo se ob velikem katoliškem shodu na imenitni veliki orlovski stadion v Ljubljano pripeljali na ovenčanih lojtnikih, meščani pa so postavali po ulicah in nas čudno gledali. To nezaupanje in tudi podcenjevanje kmetstva in katolištva se je med meščanskimi liberalci prenašalo naprej prek posameznikov, ki so vstopili v revolucionjsko elito in so po vojni predstavljali njen duhovni vrh. Z novo ideološko osnovo se je uveljavljalo kot zanikovalec ali vsaj zmanjševalec kmečkega in katoliškega deleža v razvoju slovenske duhovnosti in zlasti književnosti. Do revolucije je bilo kmetstvo upoštevan narodno in državno tvorni dejavnik in ne kaj podrejenega ter nepomembnega, kakor je ovrednoteno in obravnavano po revoluciji. V naši vasi je prevladovalo kmečko prebivalstvo, imovinsko zelo razslojeno: manjše število bolj ali manj trdnih srednjih kmetov, ob njih nekaj malih kmetov in kajzarjev. Delavcev ni bilo tako malo, vendar takih brez zemlje skoroda ni bilo. Ti, kakor tudi sinovi malih kmetov in kajzarjev so se zaposlovali na bližnjih opekarnah, v tobačni tovarni ali kje drugje v mestu, žene pa so hodile na dnino h kmetom odslužit za oranje majhnih njiv in za redke prevoze; z nelahkim delom poplačane storitve. Najbolje je šlo delavcem pri železnici, delali so v državni službi in so bili nanjo zaradi stalnih dohodkov in zavarovanja ponosni.

Srednji kmet je užival ugled z garaškim delom, z dobrim gospodarjenjem, kar se je potrjevalo z dokupovanjem zemlje, pomembnega smisla vsega njegovega truda. Kajzar je bil upoštevan, če je spretno opravljal kako obrt, potrebno tudi kmetom, a tudi z bistrostjo, ki so jo kmetje že od nekdaj cenili. Za gruntarje so veljala prav tako stroga merila — posest se ni smela zmanjševati, v hlevu je morala biti lepa živina, posebno konji so bili nasploh merilo, a enako stavbe in naprave. Kmetje so med sabo tekmovali zlasti pri poljskih opravilih; kdor jih je slabo in še z zamudami opravljal, se je sam izključeval. Seveda si je gruntar mogel privoščiti boljše življenje, lepši zapravljiček, mogel je uživati tudi vino, česar si srednji kmetje niso mogli, ampak so pili če domač jabolčni mošt ali še tega ne, če niso dovolj skrbeli za svoj sadovnjak. Mali kmetje in kajzarji so živeli sila skromno, nekateri so si v gostilni privoščili kak frakelj špirta. Kdor izmed gruntarjev in srednjih kmetov tekme ni zdržal, bodisi da se je zapil ali drugače zapravljal — v naši vasi je bilo pred vojno pet gostiln, po vojni nekaj časa nobene, nato ena, dve, a danes jih je spet kakor pred vojno — se slabo oženil ali so se mu spridili otroci, tak je izgubil ugled. Med nekaterimi kmeti je bilo nekaj spogledovanja z liberalstvom, a izstopalo ni. Med kmeti je vladala tekmovalnost in tudi ljubosumnost, ob posameznih nesrečah pa so izpričevali izrazito solidarnost. V višje gmotne vrednote, kakor je lastna zemlja, niso bili zaverovani.

Pravega levičarstva ni bilo. Delavci kmečkega rodu so se držali svojih

opravkov, zlasti če so bili v državni službi. Posli, kakor so tedaj imenovali hlapce in dekle pa pastirje, so bili ali privrženi gospodarjevi hiši ali pa se zaradi naglega menjavanja niso ukoreninili v kraju. Prihajali so večinoma tam od Rovt, od Polhovega Gradca in Črnega vrha, s hribov, kakor se je govorilo tu med ravninci. Tam je bilo življenje težje, ker je bilo manj priložnosti za zasluge. Življenje poslov ni bilo lahko: pastirji in hlapci so spali pozimi po živinskih hlevih, poleti na podu in v svilih. Malokateri hlapec je imel posteljo v čumnati ob kašči ali v podstrešni sobi. Dekle so spale v hišah, zaradi varnosti pred vasovalci in zalezovalci, kar sta nalagali krščanska vzgoja in bojazen hiše pred sramoto.

Za komunistično delovanje je bilo malo priložnosti. K njemu se je izmed uveljavljenih ljudi prevesil v sosednji vasi mojster zahtevne nekmečke obrti s svojo družino. Ti so edini govorili Stalín, medtem ko smo vsi drugi izgovarjali po domače Stalín. Partija je v tridesetih letih poslala sem svojega agitatorja. Kot gostać se je naselil v sosednji vasi v kmečki hiši z več odraslimi sinovi. Skušal se je usidрати med kmečkimi fanti, kakor so govorili starejši, a ta vas je bila še bolj kmečka in gruntarska kakor naša, za komunistično propagando malo pripravna. Več posluha je bilo med delavci, posebno v času brezposelnosti.

Največ možnosti za propagando in pridobivanje privrženecv je bilo med posamezniki, ki so bili v okolju tako ali drugače ponižani in razžaljeni. Življenje ni bilo lahko za katkega nezakonskega fanta, ki ga je pustila prva svetovna vojna, nekateri poklici kakor dimnikarji, so bili manj upoštevani. Bližina mesta je pripomogla, da se kak kmečki sin s kmečkim delom ni maral preživljati, boljšega pa zaradi neizkušenosti ali še česa drugega ni dobil. Znakov kake narodno tvorne ali narodno obrambne zavzetosti pri njih ni bilo opaziti. Niso se družili z nikomer, ki bi razvijal takšno dejavnost.

Teh ponižanih in razžaljenih Cerkev ni imela na svoji strani. V izrazito tekmovalnem ozračju so na prevladujoči strani daleč največji ugled uživali izmed mladih „študentje“, torej gimnazijci in učiteljiščeniki, če so bili uspešni v šolanju, in pa „akademiki“, slušatelji fakultet in lemenatarji. Bližina Ljubljane je omogočala šolanje nadarjenim in prizadevnim kmečkim in delavskim otrokom, in v šolah ter v lemenatu se je zvrstilo razmeroma veliko mladih. V letih pred drugo vojno jih je bilo kakih dvajset, tudi nekaj deklet, tradicija pa je bila že kar dolgotrajna, saj je šolanje otrok povečevalo ugled družine in hiše. Kdor tekne ni zdržal — in to se dogaja povsod — je v družbenem ugledu padel na najnižjo stopnjo. To so bili „falirani študentje“. Večinoma so postali znani po tem, da so se oglašali in uveljavljali kot zagrizeni agitatorji in so vztrajno delovali za preobrat. Med ljudmi ni bilo pobožnjastva, zvesto pa so ohranjali izročila svetnega in cerkvenega leta.

Duhovščina je imela pomemben razsodniški položaj. V mojih letih je bilo občutiti, da je bil kaplan v šoli sicer bolj prijazen do delavskih in kajžarskih otrok kakor do kmečkih. Šola je bila duhovno izrazito nevtralna, izstopala je državljanska vzgoja, verouk ni presegal okvirov kateheze.

(Sledi.)

Slovenija, Bog živi te!

Dočakal sem jutro
slovenske svobode
in videl zastavo
z zvezdo krvavo,
ki je čakala
kakor obsojenec
ob sramotnem stebru.

Ko zaoril je klic
resnične svobode,
se je znamenje rdeče oprode

osramočeno
spuščalo k tlom.

Na veliki jambor
nove slovenske barke,
pa se je dvigala
nova zastava:
sožitje in sprava,

za narod moj,
za zemljo našo
kraljestvo Triglava!

DAROVALI SO

Od 16. 6. 1991 do 31. 8. 1991.

Rožmanov dom :

Austral — A

Malovrh Pavle	5.000
Poznič Alenka	25.000
Zajec Olga	5.000
Glinšek Ignacij	50.000
Dr. Est Jože	40.000
Kosančič Bogdan	150.000
Križ Bojan	250.000
Žerovnik Jože	198.000
Odbor DSPB Tabor Argent.	120.000
Štefanič Elza	20.000
Cerkvena nabirka pri sv. ma-	
ši v Rožmanovem domu 25.	
8. 91.: Rev. Bidovec Franc	836.000
Namesto cvetja pok. sedmim	
bratom Zajčeve družine t.j.	
Lojze, France, Janez, Na-	
ce, Tone, Stane in Jože:	
Zajec Francka	100.000
V sp. na pok. Štefko Zajc:	
Oblak Helena	200.000
Skobin Alojzija	150.000

Ing. Anton Matičič 100.000

V spomin na pok. domobran-
skega častnika Alojzija Vi-
denič umrlega v domovini:

Repar Jože 300.000 |

V sp. na p. Vintar Matija:

Kožar Janez 100.000 |

(v dol.)

Globočnik Martin 100 |

Bučar Jože 5 |

Jeriha Marjan 5 |

V sp. na p. prof. Slavka Zupan:

Martinčič Ferdo 20 |

V spomin na pok. Pavlo Zupan:

Ing. Ecker Milan 100 |

šiling austr.

Kralj Franc — Koroška ... 10.000 |

Tiskovni sklad Tabor:

Austral — A

Augustin Tone 20.000 |

N. N., San Andrés 30.000 |

Borštnik Maks 170.000 |

Fabiančič Anatol 20.000 |

Kosančič Bogdan 100.000 |

240

Jemec Stane	70.000
Marolt Anton	20.000
Opeka Alojzij	20.000
Oblak Tone	20.000
Malovrh Albert	20.000
Starič Ivan	20.000
Puhek Ivanka	20.000
Oblak Ciril	40.000

(v dol.)

Kolman Ludvik	100
Dr. šinkovec Ivan	5
Bračnik Ivan	5
Vez. Tabor	45
N. N., Nemčija	10
Bambič Ivan — Milwaukee ...	5
Kunovar Ivo	10
Limoni Janko	10
Butinar Antonija	10
Širok Emerik	5
Jakoš Ivan	20
Janežič Slavko	5
Kolman Ludvik	5
Mejač Miha	10
Mejač Franjo	10
Coffelt Mici	10
V spomin na pok. Albino Odar:	
Slak Florjan	75
V spomin na pokojnega moža:	
Strojin Ana	10

Socialni sklad Tabor:

Austral — A

V spomin na pok. domobr.	
častnika Bogota Sluga u-	
mrlega v USA:	
V spomin na pok. domobran-	
skega častnika Bogota Slu-	
ga umrlega v USA:	
Langus Milan	500.000

(v dol.)

Žagar Lojze	5
Koritnik Francka	5
Horvat Franc	5
Rabzelj Francka	5

Rupnik Ivan	5
Kukovica Jože	25
Petkovšek Vinko	35
Starič Lojze	35

Sklad Georgine Tolstoy

(v dol.) ZDA

Turek Janez (tretjič)	200
Vogel Tone	10
Gobec Eddy (drugič)	30
Boh France (drugič)	100
Kolman Ludvik	100
Thachenko Eugen	50

(v dol.) Kanada

Žonta Nande	39
N. N., Brazilija	250
Osredkar Frank in Mara	150
Markez Frank in Alenka	100
Cerar Jože	100
Jereb Jože	50
Kastelic Jože	50
Slak Florjan	200
Zakrajšek Martin	100
Mate Frank	50
Stražar Frank	50
Strucelj Jože	50
Stajan Ludvik	50
Kus Rudi	40
Resnik Rudi	25
Zakrajšek Ivana	20
Drenšek Jože	20
Trpin John	20
Mevlja Miran K.	20
Žagar	20
Oman Marjan	20
N. N. (osem oseb)	136
Valant Sonja	260
Vale Justi	100
Kastelic John in Ingrid	100
Dr. Pepevnak Frank	100
Tomšič Frank	200
Muhič Tone	50
Hutchison Marija	50
Zalar Jožefa	30

Mihelič Marija	40	V spomin na Levstik Vinka:	
Krnc Janez	20	Starič Lojze	50
V sp. na pok. Petrič Franka:		V spomin na Go'obič Jožeta:	
Ferkulj	20	Kozina Frank in Anica	70
Lamovšek Stane	50	Koželj Tine	40
V spomin na Hilarija Zukovec:		V sp. na očeta Vinka Levstik:	
Slak Florjan	50	Levstik Lojze	150

VSEBINA

Naša pravica in naš ponos	193
V Slovenijo (Pavla Korošec)	194
IZ DOMOVINE	200
Milku Pustu v spomin (V. Z.)	206
Angleška izdaja št. 2 (F. Krištof)	208
Minister in pokoli (N. Tolstoj)	213
IZ DRUŠTEV	222
NAŠI MRTVI	229
IZ PISEM	230
šel sem brate iskat (I. Korošec)	231
Vetrinjsko polje (Janez Rotar)	231
Slovenija, Bog živi te! (I. Korošec)	240
DAROVALI SO	240

Hurlingham Sucursal Correo Argentino (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 1596
	FRANQUEO PAGARO Concesión N° 2619